

At: Aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu
Corfforaethol ac Archwilio

Dyddiad: 14 Tachwedd 2019

Rhif Union: 01824706204

ebost: democrataidd@sirddinbych.gov.uk

Annwyl Gyngorydd

Fe'ch gwahoddir i fynychu cyfarfod y **PWYLLGOR LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL AC ARCHWILIO, DYDD MERCHER, 20 TACHWEDD 2019** am **9.30 am** yn **YSTAFELL BWLLGOR 1A, NEUADD Y SIR, RUTHUN**.

Yn gywir iawn

G Williams
Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd

AGENDA

1 YMDDIHEURIADAU

2 DATGANIADAU O FUDDIANT (Tudalennau 5 - 6)

Yr Aelodau i ddatgan unrhyw gysylltiad personol neu gysylltiad sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fater a nodwyd i'w ystyried yn y cyfarfod hwn.

3 MATERION BRYN

Hysbysiad o eitemau y dylid, ym marn y Cadeirydd, eu hystyried yn y cyfarfod fel materion brys yn unol ag Adran 100B(4) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.

4 COFNODION (Tudalennau 7 - 16)

Derbyn cofnodion cyfarfod Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol a gynhaliwyd ar 11 Medi 2019 (copi ynghlwm).

5 AROLYGIAETH GOFAL CYMRU - ADOLYGIAD PERFFORMIAD AWDURDOD LLEOL (Tudalennau 17 - 24)

Ystyried adroddiad gan y Cyfarwyddwr Corfforaethol: Cymunedau, sy'n rhoi'r diweddaraf am Adolygiad Perfformiad Awdurdod Lleol Arolygiaeth Gofal Cymru (copi wedi'i amgáu)

- 6 ADRODDIAD DIOGELU** (Tudalennau 25 - 40)
Ystyried adroddiad ar adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru ac ystyried a oes angen craffu ymhellach (copi wedi'i amgáu)
- 7 AROLYGIAETH GOFAL CYMRU - AROLYGU GWASANAETHAU OEDOLION HYN** (Tudalennau 41 - 70)
Derbyn adroddiad ynghylch arolygiad Arolygiaeth Gofal Cymru o Wasanaethau Oedolion Hŷn Cyngor Sir Dinbych; canfyddiadau allweddol a chamau gweithredu cysylltiedig (copi wedi'i amgáu)
- 8 DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL - DIWEDDARIAD AR Y CYNLLUN GWELLA** (Tudalennau 71 - 76)
Derbyn adroddiad gan y Prif Archwilydd Mewnol sy'n rhoi diweddariad ar y cynnydd wrth weithredu'r cynllun gwella llywodraethu sydd wedi'i gynnwys yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2018/19 (copi wedi'i amgáu)
- 9 DIWEDDARIAD AR Y GYLLIDEB** (Tudalennau 77 - 84)
Derbyn adroddiad yn ymwneud â phroses y gyllideb gyfredol ar gyfer 2020/21 a'r rhagdybiaethau cynllunio ariannol tymor canolig allweddol (copi wedi'i amgáu)
- 10 IECHYD A DIOGELWCH MEWN YSGOLION - DIWEDDIAD ARCHWILIO** (Tudalennau 85 - 104)
Derbyn adroddiad gan y Prif Archwilydd Mewnol ar sut mae'r cyngor ac ysgolion yn gweithredu gwelliant o ran 'Iechyd a Diogelwch mewn Ysgolion' (copi wedi'i amgáu)
- 11 ADRODDIAD UNIGOLION CYFRIFOL - GWASANAETHAU RHEOLEDIG** (Tudalennau 105 - 108)
Derbyn y diweddaraf am adroddiad Unigolion Cyfrifol y Gwasanaethau Rheoledig (copi wedi'i amgáu)
- 12 RHAGLEN WAITH Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL** (Tudalennau 109 - 112)
Ystyried rhaglen gwaith i'r dyfodol y pwyllgor (copi ynghlwm).

AELODAETH

Y Cyngorwyr

Mabon ap Gwynfor
Tony Flynn
Martyn Holland

Alan James
Barry Mellor
Joe Welch

Aelod Lleyg

Paul Whitham

COPIAU I'R:

Holl Gynghorwyr er gwybodaeth
Y Wasg a'r Llyfrgelloedd
Cynghorau Tref a Chymuned

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

DEDDF LLYWODRAETH LEOL 2000

Cod Ymddygiad Aelodau

DATGELU A CHOFRESTRU BUDDIANNAU

Rwyf i,
(enw)

*Aelod /Aelod cyfetholedig o
(*dileuer un)

Cyngor Sir Ddinbych

YN CADARNHAU fy mod wedi datgan buddiant ***personol / personol a sy'n rhagfarnu** nas datgelwyd eisoes yn ôl darpariaeth Rhan III cod ymddygiad y Cyngor Sir i Aelodau am y canlynol:-
(*dileuer un)

Dyddiad Datgelu:

Pwyllgor (nodwch):

Agenda eitem

Pwnc:

Natur y Buddiant:

(*Gweler y nodyn isod*)*

Llofnod

Dyddiad

Noder: Rhowch ddigon o fanylion os gwelwch yn dda, e.e. 'Fi yw perchennog y tir sy'n gyfagos i'r cais ar gyfer caniatâd cynllunio a wnaed gan Mr Jones', neu 'Mae fy ngŵr / ngwraig yn un o weithwyr y cwmni sydd wedi gwneud cais am gymorth ariannol'.

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

PWYLLGOR LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL AC ARCHWILIO

Cofnodion cyfarfod o'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio a gynhaliwyd yn Ystafell Bwllgor 1A, Neuadd Y Sir, Ruthun, Dydd Mercher, 11 Medi 2019 am 9.30 am.

YN BRESENNOL

Y Cynghorwyr Mabon ap Gwynfor, Tony Flynn, Alan James a Joe Welch

Aelod Lleyg Paul Whitham

Roedd y Cynghorydd Julian Thompson-Hill, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol a'r Cynghorydd Bobby Feeley, Aelod Arweiniol Lles ac Annibyniaeth yn bresennol.

HEFYD YN BRESENNOL

Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd (GW), Y Prif Gyfrifydd (SG), y Prif Archwilydd Mewnol (LL), Uwch Archwilydd (LH), Archwilydd (SW), Rheolwr Iechyd a Diogelwch Corfforaethol (GL), Rheolwr Cefnogi a Datblygu Aelodau (EW), Rheolwr Rheoli Datblygu (PM), Pennaeth y Gwasanaethau Cymorth Cymunedol (PG), Swyddog Cynllunio Strategol a Pherfformiad (EH), Gweinyddwr Pwyllgorau (RTJ).

Cynrychiolydd o Swyddfa Archwilio Cymru – Matthew Edwards a Gareth Edwards

PENODI CADEIRYDD

Agorodd Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd y cyfarfod drwy alw am benodi cadeirydd ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn absenoldeb cadeirydd ac is-gadeirydd. Cynigodd y Cynghorydd Tony Flynn fod y Cynghorydd Joe Welch yn cadeirio'r cyfarfod, ac eiliwyd hynny gan y Cynghorydd Alan James. Cytunodd pawb oedd yn bresennol ar i'r Cynghorydd Joe Welch gadeirio'r pwyllgor.

PENDERFYNWYD – *fod y Cynghorydd Joe Welch yn cael ei benodi fel cadeirydd i lenwi'r bwlch ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol.*

1 YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Barry Mellor a Martyn Holland.

2 DATGANIADAU O FUDDIANT

Datganodd yr aelodau canlynol gysylltiad personol -

Y Cynghorwyr Joe Welch a Mabon ap Gwynfor – eitem rhif 6 ar y rhaglen – gan fod ganddynt blant oedd yn mynychu ysgolion yn Sir Ddinbych.

Yr Aelod Lleyg Paul Whitham – eitem rhif 6 ar y rhaglen – gan fod ganddo wyrion a wyresau yn mynychu ysgolion yn Sir Ddinbych.

3 MATERION BRYS

Ni chodwyd unrhyw faterion brys.

4 COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Cabinet a gynhaliwyd ar 10 Gorffennaf 2019.

Materion yn codi -

- Holwyd p’run ai a oedd y llythyr gan Llywodraethu Corfforaethol i benaethiaid a chadeiryddion y cyrff llywodraethu wedi ei ddsbarthu. Hysbysodd Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd y pwyllgor nad oedd y llythyr wedi ei ddsbarthu gan ei fod yn y broses o gael ei brawf ddarllen ond y byddai’n cael ei ddsbarthu unwaith y byddai wedi ei gwblhau'n derfynol.
- Holwyd eto ynglŷn â diffyg ysgolion, ceisiwyd eglurder ynglŷn â sut y caiff diffygion eu talu. Dywedodd y prif gyfrifydd fod yna gronfeydd wrth gefn mewn grym i dalu am ddiffygion.
- Defnyddiwyd adroddiad gwella blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru a’r term ‘brysiog’ ar gyfer y Model Darparu Amgen a p’run ai a oedd yn derm a gâi ei ddefnyddio’n aml. Wrth ymateb hysbysodd swyddogion Swyddfa Archwilio Cymru y pwyllgor nad oedd y Model Darparu Amgen yn benderfyniad brysiog.

PENDERFYNWYD y dylid cymeradwyo cofnodion y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol a gynhaliwyd ar 10 Gorffennaf, 2019 fel cofnod cywir.

5 DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynodd y Prif Archwilydd Mewnol (CIA) yr adroddiad diweddar Archwilio Mewnol (a ddsbarthwyd ymlaen llaw) oedd yn rhoi diweddariad i’r aelodau ar gynnydd Archwilio Mewnol o ran darparu gwasanaeth, darparu sicrwydd, adolygiadau a gwblhawyd, perfformiad ac effeithiolrwydd wrth sbarduno gwelliant.

Mae’r adroddiad yn darparu gwybodaeth am waith yr Adain Archwilio Mewnol ers cyfarfod diwethaf y pwyllgor. Arweiniodd y Prif Archwilydd Mewnol yr aelodau drwy’r adroddiadau a oedd yn rhoi’r wybodaeth ddiweddaraf hyd at 28 Awst 2019 ar:

- Adroddiadau archwilio mewnol a gyflwynwyd yn ddiweddar
- Adroddiadau Archwilio Mewnol a gyflwynwyd ers y diweddariad diwethaf:
- Gwasanaethau Ariannol - 2018-19
- Seiber Ddiogelwch
- Rheoli Prosiectau a Rhaglenni
- Llywodraethwyr Ysgol
- Cyllidebau Cymorth a Thaliadau Uniongyrchol

- Cyn Ysbyty Gogledd Cymru
- Gwasanaethau Cyfreithiol yn Gweithio ar y Cyd
- Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)

Trafodwyd y materion canlynol yn fanylach –

- Gwrth-dwyll, nid oedd unrhyw atgyfeiriadau wedi bod ers y diweddariad diwethaf o ran archwilio.
- Ceisiwyd cael dyddiadau hyfforddi ar gyfer dyddiadau rheoli rhaglenni yn ogystal â dyddiadau hyfforddi rheoli trysorlys.

PENDERFYNWYD fod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn derbyn yr adroddiad diweddar Archwilio Mewnol ac yn nodi'r cynnwys.

6 ADRODDIAD BLYNYDDOL IECHYD A DIOGELWCH

Cyflwynodd Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol yr Adroddiad Iechyd a Diogelwch Blynyddol (a ddsbarthwyd yn flaenorol). Dywedodd yr Aelod Arweiniol fod yr asesiad cyffredinol ar gyfer y tîm iechyd a diogelwch roedd wedi derbyn sicrwydd canolog, gyda hanes da o waith iechyd a diogelwch yn Sir Ddinbych, a bod y sicrwydd isel mewn ysgolion ers hynny wedi cynyddu i ganolog.

Arweiniodd y Rheolwr Iechyd a Diogelwch Corfforaethol aelodau drwy'r adroddiad Iechyd a Diogelwch Blynyddol gan roi'r wybodaeth ddiweddaraf i aelodau am reolaeth Iechyd a Diogelwch yn y Cyngor o safbwynt y tîm Iechyd a Diogelwch Corfforaethol. Dywedodd y Rheolwr Iechyd a Diogelwch Corfforaethol fod yr adroddiad wedi darparu crynodeb blynyddol o'r materion a nodwyd ac a drafodwyd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Wrth ystyried yr adroddiad, trafodwyd y materion canlynol yn fanylach -

Cadarnhaodd y Rheolwr Iechyd a Diogelwch Corfforaethol fod y nifer o ddigwyddiadau a gâi eu cofnodi yn parhau i gynyddu, a oedd yn dangos fod y cyfathrebu gyda staff wedi gweithio. Roedd y cynnydd yn yr achosion a adroddwyd o fewn Cyfleusterau, Asedau a Thai wedi cynyddu o ganlyniad i agor SC2. Roedd yn synhwyrol i gofnodi'r holl ddigwyddiadau hyd yn oed oes oeddent yn fân ddigwyddiadau, ac a oeddent o ganlyniad i ddefnyddio'r cyfleuster neu beidio. Pwrpas hyn oedd er mwyn cael y darlun llawn o'r cychwyn.

Amlinellwyd y drefn o reoli traffig mewn ysgolion a'i fod yn parhau i fod yn broblem. Eglurwyd mai dim ond ychydig o reolaeth oedd gan yr awdurdod dros sut roedd pobl yn parcio wrth i'r ysgolion agor a chau. Dywedwyd wrth y pwyllgor nad oedd y mater mor ddrwg yn Sir Ddinbych â siroedd eraill. Byddai camau gweithredu'n cael eu cymryd o ran parcio peryglus p'run ai a yw troseddau yn cael eu cyflawni ai peidio.

Holodd aelodau y Rheolwr Iechyd a Diogelwch Corfforaethol a fyddai contractwyr sy'n gweithio i CSDd yn rhoi gwybod i'r cyflogwr am ddigwyddiadau neu a fyddent yn rhoi gwybod i CSDd yn uniongyrchol. Eglurwyd y byddent yn rhoi gwybod yn uniongyrchol i'r cyflogwr.

Byddai camau i edrych eto ar ysgolion a amlygwyd fel rhai coch/oren a byddai'r tîm lechyd a Diogelwch yn herio'r materion gyda'r ysgolion.

Diolchodd y Cadeirydd i'r Rheolwr lechyd a Diogelwch Corfforaethol am yr adroddiad ac am yr atebion clir i gwestiynau'r aelodau.

PENDERFYNWYD bod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn derbyn yr adroddiad, yn nodi'r cynnwys ac yn cymeradwyo cynllun gwaith y tîm lechyd a Diogelwch Corfforaethol ar gyfer 2018/19.

7 CYMERADWYO DATGANIAD CYFRIFON 2018/19

Cyflwynodd yr Aelod Arweiniol dros Gyllid, Perfformiad a Chynllunio Strategol yr adroddiad Cymeradwyo Datganiad Cyfrifon 2018/19 (a ddosbarthwyd yn flaenorol) i gael ei gymeradwyo'n ffurfiol gan aelodau etholedig ar ran y cyngor. Roedd gan y Cyngor ddyletswydd statudol i lunio Datganiad Cyfrifon sy'n cydymffurfio â safonau cyfrifo cymeradwy.

Dywedodd y Prif Gyfrifydd wrth y pwyllgor nad oedd unrhyw ymholiadau wedi eu derbyn gan aelodau na gan y cyhoedd o ran y datganiad cyfrifon. Byddai adroddiad dilynol yn cael ei lunio erbyn mis Chwefror.

Amlinellodd Swyddogion Swyddfa Archwilio Cymru yr heriau o gwblhau'r datganiad cyfrifon o fewn y terfynau amser newydd, ond roedd gwersi wedi eu dysgu gan siroedd Lloegr sydd â therfynau amser byrrach i gwblhau Datganiad Cyfrifon.

Y prif ganfyddiadau yn yr adroddiad yw bod y gwaith yn dda ac yn gyffredinol roedd yn adroddiad cadarnhaol heb unrhyw bryderon am agweddau ansoddol eich arferion cyfrifo ac adrodd ariannol. Datgelwyd sut mae Cyngor Sir Ddinbych yn parhau i gynnal taenlenni cymhleth i gefnogi'r asedau sefydlog yn y datganiadau ariannol. Er bod y taenlenni hyn yn cael eu cynnal yn dda gan gefnogi paratoi'r cyfrifon, mae gan Swyddfa Archwilio Cymru bryderon ynglŷn â gallu'r system i gefnogi proses gau cyfrifon symlach, yn enwedig pa mor hawdd y gwneir y cyfrifo ar gyfer ailbriso. Canmolodd Swyddfa Archwilio Cymru y gwaith a wnaed gan y tîm Cyllid.

Amlinellwyd y dull o gynnal taenlenni cymhleth i gefnogi'r asedau sefydlog a ph'run ai a oedd yna gynllun mewn grym i foderneiddio'r dull o gofnodi asedau sefydlog. Wrth ymateb dywedodd y Prif Gyfrifydd fod y moderneiddio yn brosiect mawr a gâi ei gymhlethu ymhellach gan y ffaith fod dull o foderneiddio'r systemau yn digwydd ar y cyd gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy. Roedd y prosiect hefyd wedi ei arafu gan fod y Pennaeth Cyllid wedi gadael y Cyngor. Y Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio oedd nawr yn arwain y prosiect ac roedd cyfarfod wedi ei drefnu gyda Chonwy ar gyfer tymor yr hydref. Roedd yna systemau eraill mewn grym pe byddai'r prosiect gyda Chonwy yn methu, gallai system Techforge gael ei ddefnyddio. Holwyd a oedd yna ddyddiad tyngedfennol o ran y prosiect, byddai'r dyddiad terfynol yn nhymor yr hydref.

Cymeradwyodd Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd y gwaith roedd y tîm Cyllid wedi ei wneud gyda'r datganiad cyfrifon ond hefyd

diolchodd am y gwaith caled roedd y Prif Gyfrifydd wedi ei wneud yn absenoldeb y Pennaeth Cyllid.

Gofynnodd Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd wrth y pwyllgor hefyd a fyddent yn cytuno'n ffurfiol fod y Cynghorydd Joe Welch yn llofnodi'r cyfrifon a'r llythyr sylwadau. Cytunodd yr holl aelodau oedd yn bresennol.

PENDERFYNWYD:

- *bod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn cymeradwyo Datganiad Cyfrifon 2018/19, sef Atodiad 1 i'r adroddiad a bod*
- *y Cadeirydd a'r Prif Swyddog Cyllid yn llofnodi'r Cyfrifon a'r Llythyr Sylwadau.*

8 YMCHWILIADAU ARCHWILIO BLYNYDDOL 2018/19 SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Cyflwynodd yr Aelod Arweiniol dros Gyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol yr adroddiad Ymholiadau Archwilio 2018/19 (a ddosbarthwyd yn flaenorol) i roi gwybod i'r Aelodau am ymateb y Cyngor.

Roedd gan Swyddfa Archwilio Cymru (SAC), fel archwilwyr allanol penodedig CSDd, ddyletswydd i gasglu tystiolaeth am sut mae rheolwyr a'r unigolion hynny sydd â chyfrifoldeb dros lywodraethu (y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol) yn cyflawni eu dyletswyddau i atal a chanfod twyll.

Mae manylion ymatebion y rheolwyr (Pennaeth Cyllid) a'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol (Cadeirydd y Pwyllgor) wedi eu nodi fel atodiad i'r adroddiad.

Yn gryno roedd yr ymatebion yn nodi ymagwedd y Cyngor tuag at y meysydd canlynol o lywodraethu:

- Prosesau rheoli sydd ar waith i adnabod a lliniaru yn erbyn y risg o dwyll.
- Ymwybyddiaeth o unrhyw achosion gwirioneddol neu honedig o dwyll.
- Prosesau i gael sicrwydd y cydymffurfiwyd â'r holl gyfreithiau a rheoliadau perthnasol.
- A oes unrhyw ymgyfreithiad posibl neu hawliadau a fyddai'n effeithio ar y datganiadau ariannol. Prosesau i adnabod, awdurdodi, cymeradwyo, cyfrif am a datgelu trafodion partiön cysylltiedig â pherthnasoedd.

Canmolodd Aelodau'r adroddiad ond amlygwyd y modiwl E-ddysgu ar y Cod Ymddygiad a Rhannu Pryderon. Roedd hwn wedi ei gyflwyno'n ddiweddar ac roedd yn orfodol i staff ei gwblhau ac roedd yn ffurfio rhan o'r broses gyflwyno. Holwyd a oedd yna dull i fonitro'r staff nad oeddent wedi cwblhau'r modiwlau. Sicrhwyd Aelodau fod yna adroddiadau misol yn cael eu llunio i reolwyr i fonitro aelodau o staff nad oeddent wedi cwblhau'r modiwlau gorfodol.

Canmolodd y pwyllgor yr adran Gyllid a Swyddfa Archwilio Cymru am y gwaith roeddent wedi ei wneud.

PENDERFYNWYD y dylai Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol gadarnhau yn ffurfiol yr ymatebion sydd wedi'u cynnwys yn Atodiad 2 i'r adroddiad.

9 DIWEDDARIAD ARCHWILIO GWASANAETH COFRESTRU

Cyflwynodd y Prif Archwilydd Mewnol y Diweddaraf ar Archwilio'r Gwasanaeth Cofrestru (a ddisbarthwyd yn flaenorol) oedd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i aelodau ar y cynnydd mewn rhoi'r cynllun gweithredu ar waith. Cynllun oedd hwn oedd yn cyd-fynd ag adroddiad Archwilio Mewnol ar y Gwasanaeth Cofrestru yn Ionawr 2019.

Roedd adroddiad dilynol Archwilio Mewnol (Atodiad 1) yn dangos fod y broses o roi'r camau gweithredu ar waith wedi ei heffeithio'n amlwg gan newidiadau staffio diweddar. Ond roedd cynnydd yn cael ei wneud ac fe aed i'r afael â nifer o gamau gweithredu ac roedd nifer bron â chael eu cwblhau. Roedd saith cam gweithredu yn ymwneud â materion risg uchel wedi eu cwblhau ac roedd hynny'n gadael pump ar y gweill. Roedd un o'r pedwar cam gweithredu'n ymwneud â materion risg canolig wedi eu cwblhau.

Roedd angen gwelliant pellach i fynd i'r afael yn llawn â'r camau gweithredu ar ôl, er enghraifft i gwblhau datblygu gweithdrefnau a chryfhau rheolaethau yn ymwneud â rheoli incwm a chymodi. Wedi ei seilio ar faes yr adolygiad gwreiddiol a'r gwelliannau a wnaed, cynyddwyd y raddfa sicrwydd o isel i ganolig. Byddai Archwilio Mewnol yn parhau i fonitro'r camau gweithredu ar ôl, yr aed i'r afael â nhw'n rhannol, er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu cwblhau.

Amlygwyd y cynllun gweithredu gyda rhoi'r systemau TGCh ar waith a ph'run ai a oedd Ebrill 2020 yn debygol o fod yn ddyddiad cwblhau. Eglurwyd ei bod yn debygol y byddai'r dyddiad yn cael ei ymestyn ychydig, ond roedd trafodaethau gyda TGCh yn gynhyrchiol.

PENDERFYNWYD fod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn adolygu'r cynnydd o ran mynd i'r afael â chamau gweithredu archwilio.

10 DIWEDDARIAD ARCHWILIO CYTUNDEBAU ADRAN 106

Cyflwynodd y Prif Archwilydd Mewnol yr wybodaeth ddiweddaraf gan Archwilio ar y Cytundeb Adran 106. Roedd yr adroddiad yn rhoi gwybodaeth am sut mae'r Cyngor yn gweithredu gwelliannau i Gytundebau Adran 106 ers cyhoeddi'r adroddiad Archwilio Mewnol a roddodd 'Sicrwydd Isel'.

Canmolodd Aelodau yr adroddiad yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf ar y camau gweithredu oedd wedi eu cymryd a phenderfynwyd y byddai adroddiad dilynol yn dod yn ôl i'r Pwyllgor ym mis Mawrth 2020.

PENDERFYNWYD – fod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol i adolygu'r cynnydd o ran y camau gweithredu archwilio ac y byddai adroddiad dilynol yn cael ei lunio ar gyfer Mawrth 2020.

11 ARCHWILIO MEWNOL O GYLLIDEBAU CEFNOGAETH A THALIADAU UNIONGYRCHOL

Cyflwynodd y Prif Archwilydd Mewnol yr Archwiliad Mewnol o Gyllidebau Cymorth a Thaliadau Uniongyrchol (a ddosbarthwyd yn flaenorol) oedd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i aelodau ar yr adroddiad Archwilio Mewnol diweddar ar Gyllidebau Cymorth a Thaliadau Uniongyrchol a dderbyniodd raddfa Sicrwydd 'Isel'.

Ar adeg adolygiad yr adain archwilio roedd y ddarpariaeth o gyllidebau cymorth a thaliadau uniongyrchol mewn cyfnod pontio gyda dogfennaeth, prosesau a gweithdrefnau'n cael eu hadolygu. Ymhlith y gwelliannau sydd eisoes ar y gweill mae: rhoi dogfen asesu capasiti mewn grym a gwella'r broses cyllideb cymorth trydydd parti. Ond roedd rhai aelodau o staff yn parhau yn ansicr ynglŷn â'r trefniadau presennol ac nid oedd y broses wedi'i sefydlu yn llawn.

Roedd y gyllideb cymorth yn opsiwn a gaiff ei ystyried ar gyfer darparu gofal a chymorth wedi ei reoli i gydymffurfio â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 gan ganolbwyntio cymorth a chefnogaeth ar gyflawni deilliannau ar gyfer dinasyddion.

Eglurwyd nad oedd y monitro o daliadau uniongyrchol gan y Swyddogion Asesu Ariannol bob amser yn cael eu cadw'n electronig, ac roedd anghysondeb rhwng swyddogion o fewn y tîm yn nhermau beth oedd yn cael ei gofnodi. Mae diffyg cofnodion clir yn golygu nad oedd archwilio'n gallu asesu amllder y monitro a chyhoeddi negeseuon atgoffa (lle nad yw ffurflenni wedi eu cyflwyno gyda manylion gwariant); dywedodd y tîm wrth yr adain archwilio fod peth oedi wedi bod o ran eu monitro. Hefyd nid oedd archwilio'n gallu adrodd ar y nifer o ffurflenni nad ydynt wedi eu cyflwyno gan ddinasyddion a beth oedd eu gwerth.

Cododd Aelodau y pwyntiau canlynol -

- Codwyd monitro benthyca a'r ffurflenni gyda'r gwariant a sut roedd holi am wybodaeth o ran gwariant rywfodd fel 'rheolaeth drwy orfodaeth' a sut fyddai'r Cyngor yn parhau i ofyn am yr wybodaeth tra'n parhau i barchu'r rhai sy'n derbyn taliadau. Ymatebodd swyddogion drwy bwysleisio ei bod yn gydbwysedd delicet i fod yn barchus ond roedd angen casglu'r wybodaeth.
- Cytunwyd fod angen y cydbwysedd a'i bod yn beth da fod archwilio'n mynd i'r afael â phryderon oedd yn cael eu codi yn ystod yr adolygiad. Cytunodd Aelodau y byddai'n fuddiol i dderbyn adroddiad dilynol gan yr adain Archwilio ym Mawrth 2020 pan fyddai'r rhan fwyaf o'r camau gweithredu wedi eu cwblhau.

PENDERFYNWYD

- *Bod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn nodi cynnwys yr adroddiad.*
- *Y byddai adroddiad dilynol yn cael ei lunio ym Mawrth 2020.*

12 ADRODDIAD BLYNYDDOL AR Y CYFANSODDIAD

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Cyfreithiol y Diweddariadau i Gyfansoddiad y Cyngor (a ddosbarthwyd yn flaenorol) a oedd yn darparu diweddariad blynyddol i'r

Pwyllgor a chyfeirio at y newidiadau arfaethedig sydd angen eu gwneud i Gyfansoddiad y Cyngor.

Pwysleisiwyd i'r Aelodau fod y Swyddog Monitro yn fodlon fod y Cyfansoddiad yn addas i'r diben a chadarnhaodd fod y Cyfansoddiad wedi ei ddiwygio i ystyried y canlynol:

- Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn dilyn ymgynghori â'r Pwyllgor a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn ar 19 Chwefror 2019.
- Cyfrifoldeb am Swyddogaethau Gweithrediaeth – mae newidiadau wedi eu gwneud i bortffolios Aelodau'r Cabinet yn dilyn newidiadau a wnaed gan Arweinydd y Cyngor.
- Cyfuno dau Bwyllgor presennol i ffurfio'r Cyd-bwyllgor Ymgynghorol ar gyfer Iechyd a Diogelwch a Pherthnasoedd Gweithwyr
- Cadw Atodlen Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau'r Cyngor yn gyfredol.

Hysbyswyd Aelodau hefyd y byddai angen gwneud newidiadau i'r Cynllun Dirprwyo Swyddogion o ganlyniad i'r newidiadau a wneir yn sgil ailstrwythuro'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth.

- Cynllun Dirprwyo Swyddogion – y cynllun arfaethedig sydd wedi ei atodi fel atodiad 1 yn ymdrin â throsglwyddo swyddogaethau penodol yn ymwneud â thai; trosglwyddo swyddogaethau penodol yn ymwneud ag asedau a stadau a'r cyfrifoldeb yn nhermau swyddogaethau hamdden yn cael eu trin o dan y cynllun Cabinet.
- Cynllun Dirprwyo'r Cabinet wedi ei atodi yn atodiad 2, darpariaeth yn nodi fod y swyddogaethau hyn gyda'r aelod arweiniol perthnasol.

Mewn perthynas â'r cynllun dirprwyo byddai'r swyddogaeth cyfleusterau yn cael ei throsglwyddo i Bennaeth Cwsmeriaid, Cyfathrebu a Marchnata, tra byddai'r swyddogaethau asedau a stadau yn cael eu trosglwyddo i'r Pennaeth Cyllid. Byddai'r agweddau hamdden yn cael eu trosglwyddo i'r Model Darparu Amgen.

Trafodwyd y materion canlynol yn fanylach –

- Holwyd ynglŷn â rheolaeth y Model Darparu Amgen ac a oedd wedi'i gwblhau. Hysbyswyd yr Aelodau fod cwmni wedi ei sefydlu. Byddai'r Cabinet yn creu bwrdd a byddai rheolwr gweithredol yn cael ei benodi i fonitro sut roedd y cwmni'n perfformio.
- Holwyd ynglŷn â chyllid y Model Darparu Amgen a sut y byddai'n cael ei archwilio. Eglurwyd y byddai'r cwmni'n cael ei archwilio gan yr adain archwilio mewnol a Swyddfa Archwilio Cymru gan fod y cwmni'n parhau i gael ei reoli gan y Cyngor. Byddai cyllid y Model Darparu Amgen yn cael ei gynnwys yn y datganiad cyfrifon.
- Nododd y pwyllgor fod yna ddyblygu o ran pwynt 9.8 a 16.9 o fewn y cynllun dirprwyo ar gyfer swyddogion. Ymatebodd swyddogion drwy hysbysu'r pwyllgor y byddai'r camgymeriad yn cael ei gywiro.

PENDERFYNWYD fod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn cefnogi ac yn argymhell mabwysiadu'r Cyfansoddiad wedi ei ddiweddarau.

13 RHEOLI RISG - ARCHWAETH RISG

Cyflwynodd y Swyddog Cynllunio a Pherfformiad y ddogfen Rheoli Risg – Awydd am Risg (oedd wedi ei dosbarthu yn flaenorol) a oedd yn fersiwn drafft diwygiedig o'r Canllawiau Rheoli Risg, oedd yn ymgorffori'r Datganiad Awydd am Risg.

Roedd Canllawiau Rheoli Risg Sir Ddinbych yn amlinellu ymagwedd y cyngor tuag at reoli risg. Roedd yn ganllaw cynhwysfawr i adnabod a rheoli risg yn rhagweithiol. Cynhaliwyd Adolygiad Archwilio Mewnol o reoli risg ym mis Tachwedd 2018. Daeth yr adolygiad i'r casgliad fod trefn rheoli risg Sir Ddinbych yn "gadarn gyda phrosesau da mewn grym". Ond daeth yr Adolygiad Archwilio Mewnol i'r casgliad fod y Canllaw yn ddiffygiol o ran awydd am risg:

Eglurwyd mai'r awydd am risg yw'r lefel o risg roedd y Cyngor yn barod i'w oddef neu ei dderbyn er mwyn ceisio cyflawni ei amcanion strategol hirdymor.

Yn dilyn yr adolygiad gan yr adain Archwilio Mewnol fe fu yna ystod o ymchwil ac ymgysylltu, gan gynnwys gyda'r Tîm Gweithredol Corfforaethol, yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac yng nghyfarfod Briffio'r Cabinet, i ddatblygu ymagwedd tuag at awydd am risg sy'n gymesur ac ymarferol. Roedd yr ymagwedd oedd wedi ei ddatblygu wedi ei seilio ar weithredu awydd am risg mewn meysydd eraill a gan sefydliadau eraill. Hefyd cafwyd cyngor gan Ymgynghorydd Risg Strategol y Cyngor, Zurich Insurance Ltd.

Holodd Aelodau a fyddai'n ofynnol i ysgolion fabwysiadu fersiwn drafft y Canllawiau Rheoli Risg, oedd yn ymgorffori'r Datganiad Awydd am Risg. Hysbysodd y Swyddog Cynllunio a Pherfformiad aelodau nad oedd yn sicr a fyddai gofyn i ysgolion fabwysiadu'r canllawiau newydd, ond eglurwyd pe na byddai'r fethodoleg newydd yn cael ei mabwysiadu yna byddai angen iddynt greu eu methodoleg eu hunain. Hysbyswyd y pwyllgor y byddai'r awydd am risg yn cael ei drafod wrth i ysgolion gael eu harchwilio.

PENDERFYNWYD fod

- *Y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn cymeradwyo'r Datganiad Awydd am Risg.*
- *ac y byddai adroddiad dilynol yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ym Medi 2020.*

14 RHAGLEN WAITH Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL

Cyflwynwyd Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol (a ddosbarthwyd eisoes) i'w hystyried.

Awgrymodd Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd y gellid symud rhai eitemau o gwmpas yn y Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol gan fod rhaglen y cyfarfod nesaf eisoes yn helaeth. Awgrymwyd yr Adroddiad Blynyddol ar Rannu Pryderon fel adroddiad posib a allai gael ei ohirio.

Dywedodd y Prif Gyfrifydd wrth y pwyllgor mai'r un adroddiad oedd eitem 8 a 9. Eitem rhif 7 i fod oedd rheoli cyllid mewn ysgolion. Gellid cynnwys lechyd a Diogelwch mewn ysgolion fel adroddiad gwybodaeth a allai gael ei gyflwyno yn ôl i'r pwyllgor.

Yn dilyn y drafodaeth bydd adroddiad dilynol ar gyfer y Cytundebau Adran 106 a'r Archwiliad Mewnol o Gyllidebau Cymorth a Thaliadau Uniongyrchol yn cael eu cyflwyno yn ôl i'r pwyllgor ym Mawrth 2020. Cytunwyd y byddai'r adroddiad dilynol ar reoli risg yn dychwelyd ym Medi 2020.

PENDERFYNWYD, yn amodol ar yr uchod, bod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn cymeradwyo'r Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol.

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb oddi wrth y Cynghorwr(wyr) Martyn Holland a/ac Barry Mellor

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol
Dyddiad y Cyfarfod:	20 Tachwedd 2019
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Yr Aelod Arweiniol dros Les ac Annibyniaeth a'r Aelod Arweiniol dros Addysg, Gwasanaethau Plant ac Ymgysylltu â'r Cyhoedd / Cyfarwyddwr Corfforaethol Cymunedau
Awdur yr Adroddiad:	Y Cyfarwyddwr Corfforaethol Cymunedau
Teitl:	Adolygiad AGC o Berfformiad Awdurdod Lleol 2018 – 2019

---

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn nodi'r materion allweddol sy'n codi o adolygiad Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) o berfformiad Cyngor Sir Ddinbych wrth weithredu ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol statudol. Mae copi o'r llythyr adolygiad llawn wedi ei atodi fel Atodiad 1.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

I sicrhau fod y Pwyllgor yn ymwybodol o'r gwerthusiad perfformiad ar gyfer y gwasanaethau cymdeithasol gan gynnwys meysydd o gynnydd, meysydd i'w gwella a risg.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Argymhellir bod yr Aelodau yn ystyried gwerthusiad AGC ac yn ystyried a oes angen unrhyw archwilio pellach. Mae Uwch Reolwr AGC yn bwriadu mynychu'r cyfarfod i alluogi Aelodau i gael eglurder ar unrhyw elfen benodol o'r llythyr adolygu.

4. Manylion yr Adroddiad

- 4.1 Mae llythyr blynyddol AGC yn darparu adborth ar weithgaredd archwilio a gwerthuso perfformiad a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn; adroddiadau ar gynnydd mae'r awdurdod lleol wedi ei wneud mewn gweithredu'r argymhellion o'r archwiliadau a/neu adolygiadau ymarfer plant ac oedolion; ac mae'n amlinellu rhaglen gwaith i'r dyfodol AGC.
- 4.2 Mae'r llythyr yn darparu crynodeb o'r cryfderau a'r meysydd ar gyfer gwella. Mae'r meysydd a nodwyd fel rhai lle mae angen gwelliannau yn unol ag Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol ac fe fyddant yn cael eu hymgorffori o fewn Cynlluniau Busnes y Gwasanaeth ar gyfer 2019 – 2020.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r archwiliad yn darparu persbectif allanol o berfformiad y Cyngor mewn perthynas â gwasanaethau cymdeithasol.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Bydd yr ymateb i gyflawni camau gweithredu gwella yn cael eu hintegreiddio i mewn i Gynlluniau Busnes Gwasanaeth ar gyfer 2019/2020. Bydd cyflwyno'r cynlluniau hyn yn cael ei reoli o fewn yr adnoddau ariannol presennol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

Nid oes angen Asesiad o'r Effaith ar Les oherwydd nid yw'r adroddiad hwn yn gofyn am benderfyniad a fydd yn arwain at unrhyw newid ar gyfer staff neu'r gymuned ehangach. Bydd Asesiadau o'r Effaith ar Les yn cael eu cwblhau ar flaenoriaethau unigol os ydynt angen i brosiectau ddechrau a/neu i benderfyniadau gael eu gwneud.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda Chraffu ac eraill?

Mae cyfarfodydd ymgysylltu a drefnwyd yn cael eu cynnal gyda'r Uwch Dîm Rheoli ar gyfer y Gwasanaethau Cymdeithasol ac AGC sy'n helpu i lywio'r gwerthusiad yn ogystal ag asesu cynnydd o ran cyflawni gwelliant.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Fel y nodwyd uchod mae'n bwysig fod unrhyw gostau'n ymwneud â'r cynlluniau gwella a'r camau gweithredu yn cael eu cynnal o fewn y cyllidebau blynyddol lle mae arian yn gyfyngedig ar gyfer y gwasanaeth a gytunwyd a hynny ar sail flynyddol.

10. Pa risgiau sydd yna ac oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Nid oes unrhyw risgiau'n gysylltiedig â gweithredu argymhellion yr adroddiad hwn.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Annwyl Cyfarwyddwr

Adolygiad AGC o Berfformiad Awdurdod Lleol

Cyhoeddwyd ein cod ymarfer ar gyfer adolygu gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol ym mis Ebrill 2019 a oedd yn amlinellu ein bwriad i ysgrifennu a chyhoeddi llythyr blynyddol i awdurdodau lleol a fydd yn:

- rhoi adborth ar weithgarwch arolygu a gwerthuso perfformiad a gwblhawyd gennym yn ystod y flwyddyn;
- adrodd ar y cynnydd y mae'r awdurdod lleol wedi'i wneud o ran gweithredu argymhellion o arolygiadau a/neu adolygiadau ymarfer plant ac oedolion;
- amlinellu ein blaenraglen waith.

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi ein hadolygiad o berfformiad Cyngor Sir Ddinbych yn y ffordd y mae'n cyflawni ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol statudol. Mae'n dilyn pedair egwyddor Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a'r ffordd rydym yn cefnogi gwelliant; dull sy'n gynyddol gydweithredol ac yn seiliedig ar gryfderau. Bwriad y llythyr yw cynorthwyo'r awdurdod lleol a'i bartneriaid i wella'n barhaus.

Caiff y cynnwys ei lywio gan weithgarwch gwerthuso perfformiad AGC yn ystod y flwyddyn. Roedd hyn yn cynnwys nifer o ymweliadau ymgysylltu â phlant sy'n derbyn gofal a gofalwyr maeth, gweithgareddau â ffocws mewn canolfannau timau i adolygu ffeiliau achos a darllen dogfennaeth yr awdurdod ei hun.

Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)
Swyddfa Caerfyrddin
Llywodraeth Cymru
Adeiladau'r Llywodraeth
Heol Picton
Caerfyrddin
SA31 3BT
www.arolygiaethgofal.cymru

☎ 0300 790 0126
☎ 0872 437 7303
✉ CIWLocalAuthority@gov.wales

Care Inspectorate Wales (CIW)
Carmarthen Office
Welsh Government
Government Buildings
Picton Terrace
Carmarthen
SA31 3BT
www.careinspectorate.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Gwnaethom drafod y materion hyn ynghyd â'n gweithgarwch gwerthuso perfformiad arfaethedig ar gyfer 2019/20 â chi yn y cyfarfod Adolygu Perfformiad blynyddol ar 30 Ebrill 2019.

Crynodeb o gryfderau a meysydd i'w gwella yn unol ag egwyddorion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant

- Lles

Mae llesiant a hyrwyddo annibyniaeth yn eitemau pwysig ar yr agenda ac maent yn cael eu hymgorffori mewn gwasanaethau ar bob lefel o fewn awdurdod lleol Sir Ddinbych.

Mae'r Pennaeth Gwasanaethau Plant ac Addysg yn darparu arweinyddiaeth gref a phwyslais clir ar bwysigrwydd llesiant wrth alluogi plant i fod yn ddiogel, yn hyderus ac i allu dysgu. Clywsom am y gwaith o atgyfnerthu cydberthnasau newydd rhwng staff yn y gwasanaethau cymdeithasol ac ysgolion, ac uchelgais i gefnogi mwy o rieni, teuluoedd a phlant i geisio cymorth cyn iddynt gyrraedd argyfwng.

Yn unol â'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, rydym yn annog yr awdurdod lleol i barhau i gydnabod ymyrryd yn gynnar ac atal fel dyletswyddau statudol sy'n gallu gwneud gwahaniaeth i blant a lleihau'r galw ar gyllidebau. Rydym yn cydnabod pryder uwch-reolwyr ynghylch cyllid grant ar gyfer dyletswyddau statudol a heriau cyllid tymor byr i gynllunio ariannol cynaliadwy.

Er mwyn cefnogi staff i gyflawni ar gyfer llesiant pobl, dylai'r awdurdod lleol sicrhau bod yr holl dempledi ac adnoddau cofnodi'n gyfredol yn unol â gofynion cyflwyno'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a'r gofynion i sicrhau bod templedi asesu ar gyfer oedolion a phlant yn gyson â'r rheini a ddefnyddir gan gydweithwyr ar draws ôl troed y bwrdd iechyd.

- Pobl – llais a dewis

Mae buddsoddiad parhaus Cyngor Sir Ddinbych i wella mynediad drwy Bwynt Mynediad Unigol, Pwyntiau Siarad a Chyfeirwyr Cymunedol yn unol cyd-fynd â gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.

Fodd bynnag, mae dangosyddion perfformiad ac arolwg gofalwyr yr awdurdod lleol yn dangos bod bron chwarter o'r ymatebwyr wedi adrodd iddynt gael anhawster wrth gael y wybodaeth a'r cyngor cywir pan oedd eu hangen arnynt. Mae angen i uwch-reolwyr sicrhau bod y cyfuniad o Bwyntiau Mynediad Unigol a Phwyntiau Siarad yn parhau i fodloni'r gofyniad i ddarparu ymatebion amserol a chymesur ac nad ydynt wedi cyflwyno cam ychwanegol diangen neu oedi yn y broses i bobl sy'n agored i niwed a'u gofalwyr sy'n gymwys i gael gofal a chymorth a reolir. Dylai'r awdurdod lleol fanteisio ar yr hyn a ddysgir o unrhyw gwynion i'r gwasanaethau gweithredol am gyfathrebu gwael neu ddiffyg gwybodaeth.

Mae adroddiad blynyddol y Cyfarwyddwr yn cynnwys llawer o ganmoliaethau gan bobl sydd wedi defnyddio gwasanaethau ac mae hunanwerthusiad diweddar o wasanaethau i oedolion hyn a gynhaliwyd gan yr awdurdod lleol yn cynnwys enghreifftiau o arfer da a chanlyniadau da i bobl. Mae'r defnydd cadarnhaol o'r enghreifftiau hyn yn dangos

dealltwriaeth glir o bwysigrwydd meithrin cydberthnasau cadarnhaol a gweithio mewn partneriaeth â staff a phobl sy'n defnyddio gwasanaethau i nodi a gwneud y gorau o'u cryfderau a'u hadnoddau personol er mwyn cynnal eu hannibyniaeth.

Mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant hefyd yn ymwneud â chefnogi pobl sy'n darparu gwasanaethau cymdeithasol, gan eu grymuso i gydgyhyrchu atebion gyda phobl y mae angen gofal a chymorth arnynt a gofalwyr y mae angen cymorth arnynt. Mae eu hyder a'u cymhwysedd yn hanfodol er mwyn cyflwyno gwasanaethau'n effeithiol ac rydym yn cydnabod manteision dathlu'r nifer o ganmoliaethau a dderbyniwyd a'r cynnydd da a wnaed tuag at gydgyhyrchu a rhoi'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ar waith yn adroddiad y cyfarwyddwr. Rydym hefyd yn cydnabod y pwyslais y mae'r awdurdod lleol yn ei roi ar ennill 'gwobrau' a'r hwb y mae'r cyflawniadau hyn yn ei roi i forâl staff. Fodd bynnag, dylai adroddiad y Cyfarwyddwr hefyd ddangos bod yr awdurdod lleol yn cael adborth gan bobl a chynnwys cydbwysedd o sylwadau, gan gynnwys y rheini lle nad yw'r adborth yn gadarnhaol ac wedi arwain at welliannau neu a fydd yn eu hysgogi.

Mae cyfathrebu â phobl yn eu dewis iaith yn parhau i fod yn her i Gyngor Sir Ddinbych. Mae'r awdurdod lleol yn cydnabod yr her ac yn dangos creadigrwydd yn ei ymateb drwy wneud pethau fel sefydlu Grŵp Aelodau Cymraeg, sef pwyllgor y cyngor a sefydlwyd yn ffurfiol sydd â chyfrifoldeb am oruchwyllo strategaeth Gymraeg y cyngor.

Ceir arweinyddiaeth a threfniadau llywodraethu cadarn yn y gwasanaethau plant. Mae staff rheng flaen a rheolwyr timau yn elwa ar wybodaeth sylweddol prif ymarferydd gwaith cymdeithasol hynod profiadol sy'n hael wrth rannu'r hyn y mae wedi'i ddysgu ac yn annog myfyrio. Mae'r ymarferydd yn darparu cydbwysedd a goruchwyliaeth i dîm rheoli gweithredol profiadol a brwdfrydig sy'n awyddus i roi cynnig ar syniadau newydd.

Mae aelodau eithaf newydd o dîm uwch-reolwyr y gwasanaethau oedolion wedi dod â syniadau, profiadau a safbwyntiau newydd i'r gwasanaeth. Mae rheolwyr timau wedi dweud wrthym am y cymorth da a gaiff ei gynnig iddynt a'r cyfleoedd sydd ganddynt i fod yn greadigol wrth chwilio am atebion i ddiwallu anghenion cymwys.

Mae ein gwaith i fonitro'r trefniadau diogelu wrth amddifadu o ryddid wedi nodi nad yw'r awdurdod lleol, yn debyg i lawer o rai eraill yng Nghymru, yn gallu bod yn sicr nad yw hawliau dynol pobl yn cael eu torri drwy gael eu hamddifadu o'u rhyddid yn anghyfreithlon. Byddwn yn parhau i fonitro hyn.

- Partneriaethau

Mae ein gweithgaredd â ffocws drwy'r flwyddyn wedi cynnwys darllen detholiad o ffeiliau achos plant. Darparodd y ffeiliau achos dystiolaeth o weithio amlasiantaeth da a chiplun o'r heriau sy'n wynebu gweithwyr proffesiynol rheng flaen yn eu gwaith i gadw plant yn ddiogel. Roedd achosion weithiau'n cynnwys heddlu o amrywiaeth o luoedd, nyrsys arbenigol a'r sector gwirfoddol, ac roeddent yn gofyn i'r staff ddangos creadigrwydd a chadernid i gyflawni canlyniadau da i blant.

Roedd cofnodion o gyfarfodydd yn y ffeiliau achos o safon dda ac, er y gallai rhai camau gweithredu fod wedi bod yn fwy amserol ac roedd rhai cyfleoedd bach a gollwyd, roedd y gwaith yn dda ar y cyfan ac roedd yn amlwg mai'r plant oedd ffocws y gwaith.

Mae gwasanaeth ailalluogi a chlwestwr Camu i Lawr Sir Ddinbych sy'n gweithio ar y cyd â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr yn adrodd bod llai o oedi wrth drosglwyddo gofal o gymharu â'r flwyddyn flaenorol ac nad oes angen pecyn gofal a chymorth chwe mis yn ddiweddarach ar 78% o'r oedolion sy'n cwblhau cyfnod ailalluogi. Mae hwn yn ffigur uchel a dylai rheolwyr sicrhau bod y gwasanaeth hwn yn cael ei dargedu'n gywir er mwyn cael buddion gwell.

- Atal

Mae Cyngor Sir Ddinbych yn gwneud cyfraniad cadarnhaol at nifer o ffrydiau gwaith cydweithredol a rennir ar draws y rhanbarth, gan gynnwys agenda'r tîm adnoddau cymunedol. Mae tîm adnoddau cymunedol gweithredol cyntaf Cyngor Sir Ddinbych yn Ysbyty Brenhinol Alexandra yn y Rhyl wedi bod ar waith am dros 12 mis. Yn ystod gweithgaredd monitro â ffocws, gwelsom fod ystafell y tîm yn byrlymu â gweithgarwch a bod gwybodaeth berthnasol yn cael ei rhannu er budd y bobl sy'n dibynnu ar wasanaethau.

Gwelsom fod y gwasanaeth ar daith i integreiddiad cadarnhaol, gyda gweithwyr proffesiynol eisoes yn manteisio ar rai cyfleoedd i leihau dyblygu a darparu gwasanaethau llyfn i bobl ag anghenion gofal a chymorth. Gwelsom hefyd ddealltwriaeth amrywiol o ddiben a buddion posibl sgysiau 'yr hyn sy'n bwysig'; mae angen hyfforddiant pellach ar rai aelodau o'r tîm er mwyn sicrhau bod ganddynt well dealltwriaeth o bwysigrwydd sicrhau bod gwasanaethau'n dod yn fwy effeithlon a chynaliadwy. Mae'r tîm adnoddau cymunedol diweddaraf yn Rhuthun yn ychwanegiad cadarnhaol ac mae'r awdurdod lleol wedi cael ei annog i barhau i sefydlu canolfannau timau adnoddau cymunedol.

Mae oedi yn y broses o ddiogelu oedolion yn Sir Ddinbych wedi cael ei amlygu fel maes sy'n peri pryder i AGC ers peth amser. Mae nifer fawr o ymholiadau diogelu nad ydynt yn cael eu cwblhau o fewn 7 niwrnod sy'n awgrymu nad yw'r gwasanaeth yn darparu ymateb amserol i oedolion sydd mewn perygl o gael eu cam-drin.

Mae uwch-reolwyr yng Nghyngor Sir Ddinbych yn pennu'r llwybr tuag at gymunedau sy'n seiliedig ar atal a chryfderau yn glir. Mae posteri a deunyddiau dysgu yn weladwy mewn swyddfeydd a dywedodd staff wrthym am yr 'olwyn adnoddau' a ddefnyddir i ategu'r gwaith a sicrhau bod cryfderau pobl yn cael eu cydnabod fel adnodd er mwyn diwallu eu hanghenion eu hunain. Dylai'r awdurdod lleol adeiladu ar y gwaith hwn drwy ddatblygu ymgyrchoedd cymunedol a mentrau cymdeithasol ymhellach.

Drwy gydol 2018, roedd ein rhaglen waith yn canolbwyntio ar blant a phobl ifanc â phrofiad o ofal. Casglwyd tystiolaeth ansoddol o arolygiadau plant a maethu chwe awdurdod lleol, 22 o hunanwerthusiadau a gwblhawyd gan awdurdodau lleol, cyfarfodydd her a gynhaliwyd gyda'r awdurdodau lleol hynny nad oeddent yn destun arolygiad, a gweithgarwch ymgysylltu gyda phlant â phrofiad o ofal, y rhai oedd wedi gadael gofal a gofalwyr maeth. Caiff yr adroddiad ei gyhoeddi ar ein gwefan ac amlinellir y canfyddiadau allweddol mewn perthynas â phroffil, digonolrwydd, arfer, partneriaethau, sefydlogrwydd, llywodraethu a rianta corfforaethol. Mae llawer o'r meysydd i'w gwella rydym wedi'u nodi yn cael eu hystyried gan Grŵp Cynghori'r Gweinidog Llywodraeth Cymru ar gyfer gwella canlyniadau i blant a phobl ifanc â phrofiad o ofal ac rydym hefyd yn gobeithio y bydd awdurdodau lleol yn ystyried eu cyfraniad eu hunain at ymdrin â'r canfyddiadau hyn.

Cynllun Adolygu Perfformiad AGC ar gyfer 2019/20

Bydd ein rhaglen arolygu thematig wedi'i threfnu ar gyfer 2019/20 yn canolbwyntio ar atal a hyrwyddo annibyniaeth i bobl hŷn ac ar gyfer yr arolygiad thematig o wasanaethau plant, bydd y ffocws ar atal, partneriaethau a phrofiadau plant anabl. Dewiswyd Cyngor Sir Ddinbych am arolygiad o'r gwasanaethau i oedolion hŷn ac, ar amser ysgrifennu'r llythyr hwn, disgwylir i'r arolygiad ddechrau yn fuan.

Ynghyd â'r rhaglen arolygu thematig, byddwn yn cynnal gweithgareddau ymgysylltu a fydd yn cyd-fynd â thema'r arolygiadau a byddwn yn cyfarfod â phobl sy'n derbyn gwasanaethau gofal chymorth. Byddwn yn cynnull cyfarfod â'r awdurdod lleol a'i bartneriaid allweddol yn ystod yr haf i gynnal adolygiad dilynol o'r hunanwerthusiad o waith i hyrwyddo annibyniaeth i bobl hŷn a gyflwynwyd gan awdurdodau lleol ym mis Ionawr 2019. Caiff adroddiadau cenedlaethol eu cyhoeddi ar ôl i'r rhaglen arolygu thematig a'r gweithgareddau ymgysylltu gael eu cwblhau

Rydym yn ymwybodol bod Swyddfa Archwilio Cymru wedi ymgymryd â pheth gwaith ar Bwyntiau Mynediad Unigol yn Sir Ddinbych a byddwn hefyd yn edrych ar hyn yn ein harolygiad sydd ar ddod o'r gwasanaethau i oedolion hŷn. Byddwn hefyd yn edrych ar drefniadau ailalluogi a rhyddhau o ysbytai a'r ffordd y mae'r gwasanaethau hyn yn gweithio gyda'i gilydd i gefnogi pobl i aros yn annibynnol. Mae diogelu oedolion bob amser yn ffocws yn ein harolygiadau.

Bydd ein gweithgaredd â ffocws gyda'r gwasanaethau plant yn cynnwys edrych ar sawl gwaith y mae gweithiwr cymdeithasol plant yn newid.

Bydd AGC yn parhau i weithio gydag AGIC i arolygu timau iechyd meddwl cymunedol ar y cyd. Byddwn hefyd yn cymryd camau dilynol i adolygu'r argymhellion a wnaed yn yr adolygiad thematig ar y cyd gan AGIC ac AGC o dimau iechyd meddwl cymunedol yn ystod y cyfarfodydd â phenaethiaid gwasanaeth a gynhelir ddwywaith y flwyddyn.

Mae AGC yn gweithio ar y cyd ag Arolygiaeth Cwnstabwliaeth Ei Mawrhydi (Arolygiaeth Cwnstabwliaeth a Gwasanaethau Tân ac Achub Ei Mawrhydi), Arolygiaeth Prawf Ei Mawrhydi, AGIC ac Estyn i ddatblygu model ar gyfer cydarolygu trefniadau amddiffyn plant yng Nghymru. Byddwn yn treialu un model yn ystod hydref 2019. Gyda'r pwyslais ar gydweithredu ac integreiddio mewn gwasanaethau cyhoeddus, mae AGC yn gweithio'n agos gydag arolygiaethau eraill i rannu gwybodaeth ac i gynllunio arolygiadau ar y cyd. Byddwn yn gweithio'n agos gyda Gofal Cymdeithasol Cymru i gefnogi gwelliannau mewn gwasanaethau gofal cymdeithasol.

Sylwer bod y llythyr hwn wedi cael ei anfon at gydweithwyr yn Swyddfa Archwilio Cymru, Estyn ac AGIC hefyd. Mae AGC yn gweithio'n agos gydag arolygiaethau partner i ystyried y safbwynt corfforaethol ehangach y mae gwasanaethau cymdeithasol yn gweithio ynddo, ynghyd â chyd-destun lleol ar gyfer perfformiad gwasanaethau cymdeithasol.

Byddwn yn cyhoeddi fersiwn derfynol y llythyr hwn ar ein gwefan.

Yn gywir

Sharon Eastlake
Pennaeth Arolygu Awdurdodau Lleol Dros Dro
Arolygiaeth Gofal Cymru

Cc.
SAC
AGIC
Estyn

Adroddiad i'r: Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol

Dyddiad y cyfarfod: 20 Tachwedd 2019

Aelod / Swyddog Arweiniol: Yr Aelod Arweiniol Lles ac Annibyniaeth a'r Aelod Arweiniol dros Addysg, Gwasanaethau Plant ac Ymgysylltu â'r Cyhoedd a'r Aelod Arweiniol dros Gynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Chymunedau Mwy Diogel / Cyfarwyddwr Corfforaethol Cymunedau

Awdur yr Adroddiad: Y Cyfarwyddwr Corfforaethol Cymunedau

Teitl: Adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru o'r Trefniadau Corfforaethol ar gyfer Diogelu

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn amlinellu'r materion allweddol sy'n codi o adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru o Drefniadau Corfforaethol ar gyfer Diogelu Cyngor Sir Ddinbych. Mae copi o'r llythyr adolygu llawn wedi ei amgáu fel Atodiad 1.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

I sicrhau fod y Pwyllgor yn ymwybodol o'r adolygiad o'r trefniadau corfforaethol yn ymwneud â diogelu gan gynnwys meysydd o gynnydd, meysydd o welliant a risg.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Fe argymhellir fod Aelodau yn ystyried adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru ac yn ystyried a oes angen unrhyw graffu pellach.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1 Roedd adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru o drefniadau corfforaethol Cyngor Sir Ddinbych ar gyfer diogelu plant ac oedolion yn ceisio cael sicrwydd fod gan y Cyngor drefniadau corfforaethol effeithiol mewn grym ar gyfer diogelu.
- 4.2 Fe ddaeth Swyddfa Archwilio Cymru i'r casgliad fod gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer diogelu ond fod angen gwella monitro a rhoi gwybod am berfformiad.
- 4.3 Mae'r ardaloedd a nodwyd fel rhai lle mae angen gwelliannau yn unol ag Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol ac fe fyddant yn cael eu hymgorffori yn y Cynlluniau Busnes Gwasanaeth ar gyfer 2019 - 2020.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r archwiliad yn darparu persbectif allanol o berfformiad y Cyngor mewn perthynas â diogelu corfforaethol.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Bydd yr ymateb i gyflawni camau gweithredu o ran gwelliannau yn cael eu hintegreiddio i mewn i Gynlluniau Busnes Gwasanaeth ar gyfer 2019/2020. Bydd cyflwyno'r cynlluniau hyn yn cael ei reoli gydag adnoddau ariannol presennol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

Nid oes angen Asesiad o'r Effaith ar Les oherwydd nid yw'r adroddiad hwn yn gofyn am benderfyniad a fydd yn arwain at unrhyw newid ar gyfer staff neu'r gymuned ehangach. Bydd Asesiad o'r Effaith ar Les yn cael ei wneud ar flaenoriaethau unigol os oes angen i brosiectau ddechrau a/neu i benderfyniadau gael eu gwneud.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda Chraffu ac eraill?

Mae cyfarfodydd ymgysylltu a drefnwyd yn cael eu cynnal gyda'r Uwch Dîm Rheoli ar gyfer y Gwasanaethau Cymdeithasol ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) sy'n helpu i lywio gwerthusiad yn ogystal ag asesu cynnydd o ran cyflawni gwelliant. Hefyd mae Swyddfa Archwilio Cymru ac Arolygiaeth Gofal Cymru yn cael eu gwahodd i fynychu cyfarfodydd her y gwasanaeth yn flynyddol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Fel y nodwyd uchod mae'n bwysig fod unrhyw gostau cysylltiedig â'r camau gweithredu yn cael eu cynnal o fewn y cyllidebau arian cyfyngedig blynyddol ar gyfer y gwasanaeth a gytunir yn flynyddol.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Nid oes unrhyw risgiau'n gysylltiedig â gweithredu argymhellion yr adroddiad hwn.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Adolygiad o Drefniadau Corfforaethol ar gyfer Diogelu – **Cyngor Sir Ddinbych**

Blwyddyn archwilio: 2018-19

Dyddiad cyhoeddi: Awst 2019

Cyfeirnod y ddogfen: 1338A2019-20

Paratowyd y ddogfen hon ar gyfer defnydd mewnol Cyngor Sir Ddinbych fel rhan o waith a gyflawnir yn unol ag Adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 ac adran 18 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partion perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, Archwilydd Cyffredinol Cymru, Swyddfa Archwilio Cymru a, lle y bo'n briodol, yr archwilydd penodedig yw'r trydydd partion perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Roedd y tîm a gyflawnodd y gwaith yn cynnwys Gwilym Bury a Jeremy Evans, dan gyfarwyddyd Huw Rees.

Cynnwys

Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer diogelu, ond mae angen iddo wella prosesau monitro ac adrodd ar berfformiad.

Adroddiad cryno

Crynodeb	4
Cynigion ar gyfer Gwella	5

Adroddiad manwl

Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer diogelu, ond mae angen iddo wella prosesau monitro ac adrodd ar berfformiad	6
Y prif adroddiad	6
Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer cyflawni ei gyfrifoldebau diogelu corfforaethol	6
Mae hyfforddiant diogelu ar waith yn y Cyngor, ond mae bylchau o ran darparu hyfforddiant, yn enwedig ymhlith cynghorwyr ac ysgolion	7
Nid yw trefniadau'r Cyngor ar gyfer monitro ac adrodd ar berfformiad diogelu'n effeithiol	8

Atodiadau

Atodiad 1 – cynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â'r argymhellion yn ein hadroddiad cenedlaethol ar ddiogelu a gyhoeddwyd yn 2015	10
--	----

Adroddiad cryno

Crynodeb

Yr hyn y gwnaethom ei adolygu a pham

- 1 Fe adolygom ni drefniadau corfforaethol Cyngor Sir Ddinbych (y Cyngor) ar gyfer diogelu plant ac oedolion. Er bod rhai trefniadau llywodraethu ar gyfer diogelu'n gweithredu'n rhanbarthol (yn yr ardal ddaearyddol hon trwy Fwrdd Diogelu Gogledd Cymru), roedd ffocws ein hadolygiad ar drefniadau corfforaethol y Cyngor ei hun.
- 2 Fe gynhaliom ni'r adolygiad hwn i geisio sicrwydd bod gan y Cyngor drefniadau corfforaethol effeithiol ar gyfer diogelu. Fe wnaethom ystyried canfyddiadau'r adroddiad a gyhoeddwyd gennym yn 2014 ar drefniadau'r Cyngor i gefnogi diogelu plant¹. Fe wnaethom hefyd ystyried yr argymhellion yn adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol, 'Adolygiad o Drefniadau Diogelu Corfforaethol yng Nghynghorau Cymru' (Gorffennaf 2015)².
- 3 Fe gynhaliom ni'r adolygiad yn ystod mis Chwefror a mis Mawrth 2019.

Yr hyn a ganfuom

- 4 Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn: A yw trefniadau llywodraethu a rheoli'r Cyngor yn darparu sicrwydd bod plant ac oedolion yn cael eu diogelu?
- 5 **Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer diogelu, ond mae angen iddo wella prosesau monitro ac adrodd ar berfformiad.** Daethom i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol:
  - mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer cyflawni ei gyfrifoldebau diogelu corfforaethol;
  - mae hyfforddiant diogelu ar waith yn y Cyngor, ond mae bylchau o ran darparu hyfforddiant, yn enwedig ymhlith cynghorwyr ac ysgolion; ac
  - nid yw trefniadau'r Cyngor ar gyfer monitro ac adrodd ar berfformiad diogelu'n effeithiol.

¹ Archwilydd Cyffredinol Cymru, **Trefniadau Awdurdodau Lleol i Gefnogi Diogelu Plant – Cyngor Sir Ddinbych, Medi 2014**

² Mae copi o'r adroddiad ar gael ar wefan Swyddfa Archwilio Cymru www.archwilio.cymru

Cynigion ar gyfer Gwella

Arddangosyn 1: cynigion ar gyfer Gwella

Mae'r tabl isod yn nodi'r cynigion ar gyfer gwella yr ydym wedi'u hadnabod yn dilyn yr adolygiad hwn.

Cynigion ar gyfer gwella	
C1	Mae angen i'r Cyngor ei sicrhau ei hun bod yr holl ysgolion yn cwblhau hyfforddiant diogelu gorfodol.
C2	Dylai'r Cyngor gefnogi'r holl gynghorwyr i'w galluogi i gwblhau hyfforddiant diweddarau ar ddiogelu.
C3	Dylai'r cyfarfodydd Cabinet, Craffu a Herio Gwasanaethau'r Cyngor gael a gwerthuso'r set lawn o wybodaeth am berfformiad o ran diogelu.

Adroddiad manwl

Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer diogelu, ond mae angen iddo wella prosesau monitro ac adrodd ar berfformiad

Y prif adroddiad

Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer cyflawni ei gyfrifoldebau diogelu corfforaethol

- 6 Y Prif Weithredwr sy'n gyfrifol am ddatblygu trefniadau llywodraethu corfforaethol effeithiol ac ateb yr holl ofynion statudol. Gan hynny, y Prif Weithredwr sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am sicrhau bod polisi a gweithdrefn effeithiol ar waith ar gyfer diogelu a'u bod yn cael eu gweithredu. Y Cyfarwyddwr Corfforaethol – Cymunedau (sydd hefyd yn Gyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol) sydd â'r cyfrifoldeb terfynol ac unigol am faterion diogelu. Mae'r cyfrifoldebau'n cynnwys gwneud yn siŵr bod gan y Cyngor fesurau diogelu priodol i amddiffyn plant, pobl ifanc ac oedolion sy'n wynebu risg. Mae'r cyfrifoldebau hyn yn cynnwys monitro effeithiolrwydd trefniadau ac adrodd ar lefel gorfforaethol wrth gynghorwyr ynglŷn â'u heffeithiolrwydd a'r modd y cânt eu cyflawni.
- 7 Mae gan y Cyngor Banel Corfforaethol ar gyfer Diogelu Plant ac Oedolion (y Panel). Mae'r Panel yn cael gwybodaeth ynghylch arferion gweithio a gweithdrefnau holl wasanaethau'r Cyngor. Mae hyn yn rhoi sicrwydd i'r Panel bod y gwasanaethau'n cyflawni eu dyletswyddau yn unol â Pholisi a Chanllawiau Diogelu Corfforaethol y Cyngor.
- 8 Mae'r Panel yn cynnwys uwch gynrychiolwyr o bob rhan o'r Cyngor. Mae Arweinydd y Cyngor, y cynghorydd arweiniol ar gyfer Lles ac Annibyniaeth, y cynghorydd arweiniol ar gyfer Addysg, Plant a Phobl Ifanc, a'r cynghorydd arweiniol ar gyfer Safonau Corfforaethol yn aelodau sefydlog o'r Panel sy'n cwrdd yn chwarterol.
- 9 Mae aelodaeth y Panel hefyd yn cynnwys Rheolwyr Diogelu Dynodedig. Y rhain yw'r swyddog penodol arweiniol ym mhob gwasanaeth ar gyfer rhoi gweithdrefnau diogelu ar waith o fewn eu maes gwasanaeth, er mai'r Penaethiaid Gwasanaeth sy'n dal i fod yn gyfrifol am berfformiad diogelu ar y cyfan. Mae polisi diogelu'r Cyngor yn datgan fel a ganlyn: 'Mae'r Panel yn ddull allweddol o sicrhau bod y Rheolwyr Diogelu Dynodedig yn cydweithio ac yn rhannu gwybodaeth ar draws y Cyngor. Maent hefyd yn ymdrin ag adnabod unrhyw fylchau yng ngweithdrefnau'r Cyngor ym maes diogelu ynghyd â chyflwyno argymhellion ynghylch diweddaru neu ddiwygio Polisi'r Cyngor yn y maes hwn'.

- 10 Mae Tîm y Prif Weithredwr a'r Uwch Dîm Arwain yn cael adroddiadau gan y Panel 'yn ôl y gofyn'³. Mae'r Cyngor yn credu bod hyn yn rhoi digon o sicrwydd i'r Prif Weithredwr bod diogelu'n cael y sylw dyledus o fewn y Cyngor. Fodd bynnag, mae sicrwydd cadarnhaol yn neges ddefnyddiol i'w rhannu hefyd ac yn atgoffa'r rhai â chyfrifoldebau bod ymarfer diogelu'n gweithio'n dda. Yn y flwyddyn ddiwethaf cafodd nifer o adroddiadau ar faterion diogelu penodol a oedd yn achosi pryder eu hanfon at y Prif Weithredwr a chafodd papurau briffio dilynol eu hanfon at Gabinet y Cyngor.
- 11 Mae diogelu wedi'i gynnwys fel risg yn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol a'r holl Gofrestrau Risgiau Lefel Gwasanaeth. Mae'r holl wasanaethau'n mynd ati'n ffurfiol i asesu eu risgiau sy'n gysylltiedig â diogelu'n flynyddol a lle y bo'n ofynnol dylent gymryd camau priodol i liniaru risgiau yn y dyfodol. Mae Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor yn monitro'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol.
- 12 Mae Polisi Diogelu Corfforaethol y Cyngor yn weddol gynhwysfawr, yn cael ei adolygu'n rheolaidd ac yn cael ei gyhoeddi ar wefan a mewnrwyd y Cyngor. Mae gan y Cyngor dudalen we hygyrch, bwrpasol ar ddiogelu corfforaethol sydd â fideo sy'n egluro materion diogelu i'r cyhoedd ac sy'n cysylltu â pholisïau eraill sy'n gysylltiedig â diogelu megis y Polisi Recriwtio, y Polisi Defnyddio Gwirfoddolwyr a'r Polisi ar y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd, a'r polisïau penodol ar gyfer Diogelu Oedolion a Plant. Mae'r wefan hefyd yn cynnwys copi o'r Polisi Diogelu ac Amddiffyn Plant Enghreifftiol i'w ddefnyddio mewn ysgolion. Mae'r wefan yn dynodi bod yr holl ysgolion wedi derbyn y polisi hwn.
- 13 Mae Polisi Recriwtio a Dethol y Cyngor yn sicrhau bod penodiadau i'r holl swyddi priodol yn amodol ar wiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd. Mae hyfforddiant recriwtio diogelach yn orfodol i reolwyr sy'n recriwtio. Dywed y Cyngor bod gan holl ysgolion Sir Ddinbych bolisi recriwtio diogel ac yn cymryd sicrwydd o'r ffaith bod arolygiadau diweddar gan Estyn o ysgolion Sir Ddinbych heb godi unrhyw bryderon ynghylch materion recriwtio. Mae'r Cyngor yn adolygu'r polisi Recriwtio a Dethol yn rheolaidd ac yn cwmpasu egwyddorion diogelu.
- 14 Mae Polisi Recriwtio a Dethol y Cyngor hefyd yn cynnwys darpariaethau recriwtio diogel ar gyfer contractwyr, lle mae contractwyr mewn cysylltiad â dinasyddion agored i niwed. Mae tîm monitro contractau'r Cyngor yn gwirio cydymffurfiaeth contractwyr â darpariaethau recriwtio diogel.

Mae hyfforddiant diogelu ar waith yn y Cyngor, ond mae bylchau o ran darparu hyfforddiant, yn enwedig ymhlith cynghorwyr ac ysgolion

- 15 Mae hyfforddiant diogelu e-ddysgu gorfodol ar gyfer staff ar waith ar draws y Cyngor. Ers mis Ebrill 2019, mae cofnodion y Cyngor yn nodi bod 88% o staff wedi

³ Polisi a Chanllawiau Cyngor Sir Ddinbych ynghylch Diogelu Plant ac Oedolion para 7.1.6

www.denbighshire.gov.uk/en/resident/health-and-social-care/Policy-and-Guidelines-Safeguarding-Children-and-Adults.pdf

cwblhau'r hyfforddiant diogelu gorfodol. Mae hyn yn cynnwys ffigyrau ar gyfer hyfforddiant wyneb yn wyneb yn ogystal â hyfforddiant e-ddysgu. Byddai perfformiad y Cyngor yn uwch, ond dim ond 76% o staff ysgolion sydd wedi cwblhau'r hyfforddiant. Mae'r Cyngor wedi adnabod nifer o ysgolion sy'n gyfrifol i raddau helaeth am y perfformiad anfoddhaol hwn ac mae'n parhau'n rymus â'i ymdrechion i fynd i'r afael â'r perfformiad gwael hwn.

- 16 Mae hyfforddiant mewn perthynas â Deddf Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 yn orfodol, ac mae cyfradd cwblhau'r hyfforddiant hwnnw ychydig o dan 90% dros flwyddyn wedi i'r hyfforddiant hwnnw gael ei gyflwyno. Mae'n un o ofynion Llywodraeth Cymru bod hyfforddiant ar Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn orfodol ac mae angen i'r Cyngor sicrhau y cyflawnir cyfradd gydymffurfio o 100%. Unwaith eto, roedd y gyfradd gwblhau ymhlith ysgolion yn waeth, sef 84%.
- 17 Nid yw'r holl gynghorwyr wedi cael hyfforddiant diweddarar ar ddiogelu. Mae'r Cyngor yn disgwyl i gynghorwyr gael hyfforddiant diogelu unwaith ym mhob gweinyddiaeth. Fodd bynnag, ar wahân i sesiynau briffio cynghorwyr, sy'n codi ymwybyddiaeth, nid yw rhai cynghorwyr wedi cael hyfforddiant diogelu ers 2014. Mae materion cydnawsedd ar hyn o bryd rhwng iPads cynghorwyr a phlatform dysgu ar-lein y GIG yn golygu nad yw wedi bod yn bosibl cyflwyno'r modiwl e-ddysgu i'r holl gynghorwyr. Fodd bynnag, mae sesiwn ar Ddiogelu yn yr arfaeth ar gyfer Cyfarfod Briffio gan y Cyngor ar ddechrau mis Mehefin 2019 a bydd sesiwn hyfforddiant diweddarar arall yn cael ei darparu cyn diwedd y flwyddyn.
- 18 Wrth ddefnyddio contractwyr, mae'r Cyngor yn cynnwys darpariaethau o fewn contractau sy'n amodi mai cyfrifoldeb y sefydliad sy'n darparu'r staff yw sicrhau eu bod yn cael hyfforddiant diogelu. Mae tîm monitro contractau'r Cyngor yn gwirio cydymffurfiaeth contractwyr â'r gofyniad i ddarparu hyfforddiant diogelu ar gyfer yr holl staff.

Nid yw trefniadau'r Cyngor ar gyfer monitro ac adrodd ar berfformiad diogelu'n effeithiol

- 19 Mae'r Cyngor wedi datblygu cyfres o fesurau perfformiad ar gyfer diogelu corfforaethol yr adroddir arnynt yn Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae'r mesurau perfformiad allweddol yn Adroddiad y Cyfarwyddwr yn 2017-18 yn cwmpasu mesurau diogelu ar gyfer plant ac oedolion, megis canran y bobl â chynllun gofal a chymorth sy'n dweud eu bod wedi cael gwybodaeth ysgrifenedig am eu gweithiwr penodol yn y gwasanaethau cymdeithasol a chanran yr ymholiadau amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn saith niwrnod. Ar gyfer y rhan fwyaf o wybodaeth allweddol am berfformiad, darparwyd cymhariaeth rhwng perfformiad blynyddol Sir Ddinbych a chyfartaledd Cymru gyfan.
- 20 Mae'r Panel Diogelu Corfforaethol ar gyfer Plant ac Oedolion yn cael gwybodaeth ynghylch trefniadau rheoli perfformiad gwasanaethau unigol, i roi sicrwydd iddynt bod gwasanaethau'n cyflawni eu dyletswyddau ac yn rhoi camau ar waith i ddiogelu oedolion a phlant. Nid yw'r Panel yn gyfrifol am fonitro perfformiad gwasanaethau unigol o ran diogelu; Pennaeth Gwasanaeth unigol a Rheolwr

Diogelu Dynodedig pob gwasanaeth sy'n gyfrifol am hyn. Hwys sy'n ymdrin â materion diogelu plant ac oedolion, gyda chymorth timau rheoli gwasanaethau. Trafodir materion diogelu hefyd yn y sesiynau mewnol blynyddol herio gwasanaethau'r Cyngor a ddelir gan y Cyngor ar gyfer pob un o wasanaethau'r cyngor gan gynnwys gwasanaethau Oedolion a Phlant.

- 21 Yn ystod 2018-19 fe ddirywiodd perfformiad y Cyngor o ran canran yr ymholiadau amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn saith niwrnod. Yn 2017-18, 70.2% oedd perfformiad cyfartalog Sir Ddinbych, a oedd yn is na chyfartaledd Cymru, sef 80.1%. Parhaodd perfformiad i ostwng yn ystod 2018-19 pan amrywiodd o 56% yn chwarter cyntaf y flwyddyn i 68% yn y chwarter olaf. Er bod y Pennaeth Gwasanaeth wedi adrodd ar y dirywiad mewn perfformiad wrth y Cyfarwyddwr Corfforaethol - Cymunedau (sydd hefyd yn Gyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol) ac wrth y Prif Weithredwr nid adroddwyd arno wrth y Cabinet na chynghorwyr eraill. Ar ben hynny, ni chafodd yr wybodaeth ei chynnwys yn yr wybodaeth a ddarparwyd, ym mis Ionawr 2019, i gyfarfod herio gwasanaethau'r Cyngor ar gyfer gwasanaethau oedolion.
- 22 Mae'r Cyngor yn crybwyll diogelu ddwywaith yn yr adroddiad blynyddol ar berfformiad ar gyfer Cyngor Sir Ddinbych 2017-18, ond nid yw'r cynllun yn cynnwys gwybodaeth am berfformiad o ran diogelu. Bwriad swyddogion yw y bydd yr adroddiad blynyddol nesaf ar berfformiad y Cyngor yn cynnwys gwybodaeth allweddol am berfformiad o ran diogelu yn 2018-19.
- 23 Mae aelodau o bwyllgorau craffu'r Cyngor yn derbyn gwybodaeth am ddiogelu bob blwyddyn. Maent yn derbyn Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol a'r adroddiad diogelu Blynyddol. Er bod hyn yn rhoi cyfle i gynghorwyr graffu a herio'r Cyfarwyddwr Corfforaethol ar faterion diogelu corfforaethol, mae eu gallu i wneud hyn yn gyfyngedig gan nad yw'r adroddiadau hyn yn cynnwys gwybodaeth fanwl am berfformiad, dim ond 'penawdau' lefel uchel. Yn y flwyddyn ddiwethaf, ni chafwyd unrhyw adroddiadau perfformiad eraill ar faterion diogelu corfforaethol i'r Cabinet na'r pwyllgorau craffu.
- 24 Ar adeg ein gwaith maes ym Mai 2019, nid oedd Cynghorwyr y gwnaethom ni gyfwrdd â hwy yn ymwybodol o'r perfformiad yn 2018-19 o ran diogelu oedolion gan gynnwys canran yr ymholiadau amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn saith niwrnod. Yr adroddiad cyntaf i'r Aelodau ar berfformiad diogelu yn 2018-19 oedd Adroddiad Blynyddol 2018-19 drafft y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a drafodwyd yn y Cyfarfod Craffu ar Berfformiad ym Mehefin 2019 ac mae'n cynnwys, er enghraifft, y wybodaeth mai dim ond 68 y cant o ymholiadau o ran amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn saith diwrnod.
- 25 Mae Gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor yn c'ynnal adolygiadau rheolaidd o ddiogelu. Mae adroddiadau Archwilio Mewnol yn cael eu cyflwyno i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol. Rhoddodd adroddiad dilynol diweddaraf y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar Ddiogelu Corfforaethol yn 2018 sgôr sicrwydd canolig i drefniadau'r Cyngor.

Atodiad 1

Cynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â'r argymhellion yn ein hadroddiad cenedlaethol ar ddiogelu a gyhoeddwyd yn 2015

Arddangosyn 2: cynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â'r argymhellion

Argymhellion o'r adroddiad cenedlaethol	Aseiad Swyddfa Archwilio Cymru o gynnydd Cyngor Sir Ddinbych yn erbyn yr argymhellion yn yr adroddiad cenedlaethol
<p>A1 Gwella arweiniad corfforaethol a chydymffurfio â pholisi Llywodraeth Cymru ar ddiogelu trwy wneud yr isod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • penodi uwch-swyddog arweiniol fydd yn atebol am ddiogelu ac amddiffyn plant a phobl ifanc gyda chyfrifoldebau corfforaethol am gynllunio gwelliannau. • penodi aelod arweiniol dros ddiogelu; a • dosbarthu a chyfoesi yn rheolaidd wybodaeth am y penodiadau hyn i'r holl staff a rhanddeiliaid.	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Mae'r polisi diogelu corfforaethol yn glir ynglŷn â'r mater hwn, - y Cyfarwyddwr Corfforaethol – Cymunedau (sydd hefyd yn Gyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol) sydd â'r cyfrifoldeb terfynol ac unigol am faterion diogelu.</p> <p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Mae gan y Cyngor Gyngorydd Arweiniol ar gyfer Safonau Corfforaethol sy'n aelod sefydlog o'r Panel Corfforaethol ar gyfer Diogelu Plant ac Oedolion</p> <p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Mae gwefan y Cyngor yn cynnwys y Polisi Diogelu Corfforaethol, sy'n glir o ran priodolau a chyfrifoldebau. Dywedodd y Cyngor wrthym fod gwybodaeth o'r fath yn cael ei lledaenu trwy negeseuon e-bost, y fewnrwyd a'r Rheolwyr Diogelu Dynodedig.</p>
<p>A2 Sicrhau bod polisi corfforaethol ar ddiogelu sy'n cynnwys holl wasanaethau'r cyngor er mwyn rhoi cyfeiriad strategol clir a llinellau atebolrwydd clir ar draws y cyngor.</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Ceir polisi diogelu corfforaethol cynhwysfawr, sydd wedi'i gyhoeddi ar fewnrwyd y Cyngor a gwefan y Cyngor.</p>

Argymhellion o'r adroddiad cenedlaethol	Aseiad Swyddfa Archwilio Cymru o gynnydd Cyngor Sir Ddinbych yn erbyn yr argymhellion yn yr adroddiad cenedlaethol
<p>A3 Cryfhau recriwtio staff a gwirfoddolwyr yn ddiogel trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu ac Atal (GDA) a chydymffurfio a pholisïau recriwtio diogel yn cynnwys pob gwasanaeth sy'n dod i gysylltiad â phlant; • creu system gydymffurfio gorfforaethol integredig i gofnodi a monitro lefelau cydymffurfio ar wiriadau GDA; a • mynnu cael arferion recriwtio diogel ymysg partneriaid yn y trydydd sector ac i wirfoddolwyr sydd yn darparu gwasanaethau a gomisiynir a/neu a ddefnyddir gan y cyngor gyda sylfaen o contract neu gytundeb lefel gwasanaeth. 	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith</p> <p>Mae polisi'r Cyngor ar wiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd yn cwmpasu holl gyflogeion y Cyngor. Mae'r polisi ar y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd hefyd yn gymwys i weithwyr asiantaeth, contractwyr, gwirfoddolwyr a lleoliadau myfyrwyr. Mae gan y Cyngor Bolisi Recriwtio a Dethol gydag adran ar recriwtio diogel.</p> <p>Mae gan y Cyngor TGCh foddhaol ar gyfer cofnodi'r wybodaeth hon.</p> <p>Mae'r Polisi ar Wiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd yn gymwys i gontractwyr a gwirfoddolwyr ac mae'r Cyngor wedi rhoi enghreifftiau inni sy'n nodi bod rhaid i'r darparwr sicrhau bod y broses o recriwtio staff a gwirfoddolwyr yn gadarn ac yn diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg.</p>
<p>A4 Sicrhau bod y staff, aelodau a phartneriaid perthnasol yn deall eu cyfrifoldebau diogelu trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod hyfforddiant diogelu yn orfodol a bod yr ymddriniaeth yn ymestyn at holl feysydd gwasanaeth perthnasol y cyngor, a'i fod yn cael ei gynnwys fel elfen safonol ar raglenni cynefino; • creu system ledled y gorfforaeth i adnabod, olrhain a monitro cydymffurfiaeth â'r angen i fod yn bresennol mewn hyfforddiant diogelu yn holl adrannau'r cyngor, aelodau etholedig, ysgolion, llywodraethwyr a gwirfoddolwyr; a • mynnu bod staff perthnasol mewn sefydliadau sy'n bartneriaid a gomisiynir i weithio dros y cyngor wrth gyflenwi gwasanaethau i blant a phobl ifanc yn gorfod ymgymryd â hyfforddiant diogelu. 	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Mae hyfforddiant diogelu sylfaenol yn orfodol i'r holl staff.</p> <p>Mae gwybodaeth am hyfforddiant diogelu'n cael ei chofnodi a'i monitro trwy systemau TGCh ac mae data ar berfformiad ar gael yn rhwydd i'r Cyngor ar gais.</p> <p>Mae gan y Cyngor ddarpariaethau cytundebol sy'n amodi mai cyfrifoldeb y sefydliad sy'n darparu'r staff yw sicrhau eu bod yn cael hyfforddiant diogelu.</p>

Argymhellion o'r adroddiad cenedlaethol	Asesiad Swyddfa Archwilio Cymru o gynnydd Cyngor Sir Ddinbych yn erbyn yr argymhellion yn yr adroddiad cenedlaethol
<p>A6⁴ Gwella atebolrwydd am ddiogelu corfforaethol trwy adrodd yn rheolaidd ar faterion diogelu a sicrwydd wrth bwyllgor(au) craffu yn erbyn set gytbwys o wybodaeth perfformiad ledled y cyngor ynglŷn â'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • meincnodi a chymharu ag eraill; • casgliadau archwiliadau/adolygiadau arolygu mewnol ac allanol; • data perfformiad seiliedig ar wasanaethau; • data personél allweddol megis hyfforddiant diogelu, a gwiriadau recriwtio GDA; a • pherfformiad contractwyr a gwasanaethau a gomisiynwyd o ran cydymffurfio â chyfrifoldebau diogelu'r cyngor. 	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith yn rhannol.</p> <p>Mae'r Cyngor yn adrodd ar wybodaeth am fesurau perfformiad diogelu mewn perthynas â hyfforddiant diogelu a gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd. Mae adroddiadau blynyddol ar berfformiad i'r Cabinet yn cynnwys mesurau perfformiad sy'n ymwneud â diogelu. Fodd bynnag, dylai Cabinet y Cyngor gael gwybodaeth am berfformiad yn amlach i'w alluogi i werthuso gwybodaeth allweddol am berfformiad mewn perthynas â diogelu. Mae ar y Cabinet angen y set lawn o wybodaeth am berfformiad. Yn arbennig dylid cyfeirio at feysydd lle mae perfformiad o ran diogelu'n is na'r cyfartaledd ar gyfer Cymru neu lle nad yw gofynion diogelu gorfodol gan Lywodraeth Cymru yn cael eu hateb.</p> <p>Mae Adroddiadau Archwilio Mewnol a'r holl Adroddiadau Archwilio Allanol yn cael eu cyflwyno gerbron y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol.</p> <p>Nid ydym wedi gweld unrhyw dystiolaeth bod digon o ddata perfformiad seiliedig ar wasanaethau'n cael ei gyflwyno i bwyllgorau craffu na bod gwybodaeth feincnodi ddigonol yn cael ei darparu ar gyfer pwyllgorau craffu.</p>
<p>A7 Sefydlu rhaglen dreigl o adolygiadau archwilio mewnol i gynnal profion ar systemau a chynnal adolygiadau cydymffurfio ar arferion diogelu'r cyngor.</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi ystyried diogelu corfforaethol yn ystod 2018.</p>
<p>A8 Sicrhau yr ystyrir y risgiau sy'n gysylltiedig â diogelu ar lefel gorfforaethol a gwasanaeth wrth ddatblygu a chytuno ar gynlluniau rheoli risg ar draws y cyngor.</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Mae diogelu wedi'i gynnwys ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol ac ar yr holl Gofrestrau Risgiau Lefel Gwasanaeth.</p>

⁴ Roedd argymhelliad 5 wedi'i gyfeirio at Lywodraeth Cymru yn hytrach na chynghorau felly nid yw wedi'i gynnwys yn y rhestr uchod.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone.: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Adroddiad i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol

Dyddiad y Cyfarfod 20 Tachwedd 2019

Aelod / Swyddog Arweiniol: Bobby Feeley / Phil Gilroy

Awdur yr Adroddiad David Soley

Teitl Arolygiaeth Gofal Cymru - Arolygu Gwasanaethau Oedolion Hŷn

1.0 Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Crynodeb o adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru i'w Arolygiad o Wasanaethau Oedolion Hŷn Cyngor Sir Ddinbych (CSDd); canfyddiadau allweddol a chamau gweithredu cysylltiedig.

2.0 Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Darparu gwybodaeth i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn ymwneud ag arolygiad Arolygiaeth Gofal Cymru o Wasanaethau Oedolion Hŷn CSDd; canfyddiadau allweddol a chamau cysylltiol.

3.0 Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn ystyried ac yn gwneud sylwadau fel sy'n briodol ar yr adroddiad hwn, ac yn benodol y camau gweithredu ynddo.

4.0 Manylion yr adroddiad

- 4.1 Ym mis Mai 2019, arweiniodd Arolygiaeth Gofal Cymru arolygiad o wasanaethau oedolion hŷn CSDd fel rhan o adolygiad cenedlaethol i weld pa mor dda mae awdurdodau lleol a byrddau iechyd yn hyrwyddo annibyniaeth ac yn atal anghenion cynyddol, ar y cyd ag Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru.
- 4.2 Adolygodd y tîm arolygu 60 o ffeiliau achos unigol a chyfweld â rheolwyr, staff ac Aelodau Etholedig CSDd. Fe wnaethon nhw hefyd gyfweld â phartneriaid a budd-ddeiliaid allweddol ar draws iechyd a gofal cymdeithasol, a chwrdd â dinasyddion a gofalwyr sy'n defnyddio gwasanaethau. Canolbwyntiodd yr arolygiad ar brofiadau pobl a'r canlyniadau ar eu taith drwy wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.
- 4.3 Caiff canfyddiadau Arolygiaeth Gofal Cymru eu rhannu'n **'Gryfderau'** a **'Blaenoriaethau ar gyfer gwella'**, ac maen nhw wedi'u rhestru o dan 4 pennawd:
- i. Lles
  - ii. Pobl – llais a dewis
  - iii. Partneriaeth ac integreiddio - cyd-gynhyrchu
  - iv. Atal ac ymyrryd yn gynnar

4.4 Lles – Cryfderau

- *Gall yr awdurdod lleol ddangos sut y mae wedi croesawu lles ac yn gweithio tuag at sicrhau bod penderfyniadau polisi a chyllideb yn canolbwyntio ar wella lles dinasyddion yng Nghyngor Sir Dinbych. Mae'n deall y cysylltiad rhwng hyrwyddo annibyniaeth, canlyniadau gwell i bobl a gwasanaethau cynaliadwy.*
- *Gall pobl fod yn hyderus iawn bod yr awdurdod lleol yn cydnabod mai oedolion yw'r bobl gorau i feirniadu eu lles eu hunain.*

4.5 Lles - Blaenoriaethau ar gyfer gwella

- *Rhaid i uwch reolwyr sicrhau bod unigolion yn teimlo eu bod yn bartner cyfartal yn eu perthynas â gweithwyr proffesiynol diogelu sy'n gweithio i'w hamddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod.*
Roedd hwn yn fater a nodwyd eisoes gan reolwyr Gwasanaethau Cymorth Cymunedol yn dilyn gweithredu 'Archwiliadau Ffeiliau Achos Diogelu' ym mis Medi 2018. Mae rheolwyr Gwasanaethau Cymorth Cymunedol yn hyderus y bydd arolygwyr Arolygiaeth Gofal Cymru yn dod o hyd i welliannau priodol pan fyddant yn dychwelyd i ymweld â CSDd ym mis Ionawr 2020 i gynnal Archwiliad Ymarfer Diogelu.

4.6 Pobl – llais a dewis – Cryfderau

- *Mae gan yr awdurdod lleol ddealltwriaeth ddigonol o sut y gall pobl gael eu grymuso gan wybodaeth, cyngor a chymorth a thrwy fod yn rhan o ddylunio a gweithredu gwasanaethau.*
- *Mae gan ymarferwyr ymreolaeth a chyfle i gyfrannu'n gadarnhaol at ddatblygiad gwasanaethau.*
- *Mae lleisiau eiriolwyr anffurfiol yn cael eu clywed a'u cofnodi'n rheolaidd mewn llawer o nodiadau ffeil. Mae'r awdurdod lleol yn cydnabod bod angen iddo wella hygyrchedd i eiriolaeth ffurfiol.*
- *Mae asesiadau galluedd meddyliol yn ddigonol. Mae'r awdurdod lleol eisoes wedi rhoi mesurau ar waith i lywio gwelliannau pellach wrth gofnodi.*

4.7 Pobl – llais a dewis – Blaenoriaethau ar gyfer gwella

- *Cydymffurfiaeth agosach gyda Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) o ran:*
  - Prydlondeb, cyfathrebu a chanolbwyntio ar brosesau diogelu.*
Mae hyn yn ymwneud â pherfformiad CSDd yn erbyn y targed 7 diwrnod ar gyfer cwblhau ymholiadau Diogelu, sy'n tua 65% ar gyfartaledd yn erbyn cyfartaledd Cymreig o tua 85%. Mae cyflwyno 'Archwiliadau Ffeiliau Achos Diogelu' wedi galluogi i Wasanaethau Cymorth Cymunedol nodi a gweithredu newidiadau mewn ymarfer. Yn ystod 2 chwarter cyntaf eleni mae sgôr perfformiad CSDd yn 89.5% ar gyfartaledd.
  - Mae hawliau diamwys i ganlyniadau asesiadau yn cael eu cynnal waeth beth fo adnoddau ariannol yr unigolyn.*

Mae hyn yn ymwneud â dadl barhaus rhwng Arolygiaeth Gofal Cymru a mwyafrif Awdurdodau Lleol Cymru ac mae wedi ymddangos mewn arolygiadau lleol eraill. Mae'r awdurdodau lleol yn credu bod meini prawf cymhwysedd Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn seiliedig ar asedau, ac felly'n ystyried ystod dinasyddion o'r adnoddau cymunedol a phersonol sydd ar gael iddyn nhw wrth

bennu cymhwysedd ar gyfer cynllun gofal a chymorth wedi'i reoli. Ymddengys bod Arolygiaeth Gofal Cymru yn dehongli'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant fel un sy'n ei gwneud yn ofynnol i ALLau ariannu'r holl ofal a chymorth hyd yn oed os yw dinasyddion yn gallu, ac yn dewis, ei ariannu eu hunain. Maen nhw'n ymddangos i fod wedi cymysgu'r meini prawf cymhwysedd ag asesiad ariannol ffurfiol, a gynhelir mewn gwirionedd ar ôl cytuno ar gynllun gofal a chymorth wedi'i reoli.

iii. Rhaid i'r angen i gynnal asesiad mwy arbenigol beidio ag atal nac oedi darpariaeth gwasanaethau priodol.

Mae hyn yn ymwneud â nifer gyfyngedig o achosion lle cafodd oedi ei olrhain i staff CSDd a oedd yn aros i asiantaethau partner gynnal asesiadau arbenigol. Mae hon yn her barhaus ac rydym mewn trafodaethau gydag Asiantaethau Partner i gytuno ar strategaethau a fydd yn ein galluogi i osgoi oedi diangen yn y dyfodol.

iv. Cofnodi canlyniad yr asesiad ac unrhyw gyngor neu arweiniad a roddir ar yr offeryn asesu a chymhwyster. Ymhob achos rhaid i gofnod yr asesiad gynnwys esboniad o sut y bydd y camau gweithredu a argymhellir yn helpu i gyflawni'r canlyniad a nodwyd neu fel arall ddiwallu anghenion a nodwyd gan yr asesiad.

Mae hyn yn ymwneud â heriau gyda'r cynllun Gofal a Chefnogaeth Integredig a gynhwysir yn PARIS, a nodwyd i ddechrau ym mis Hydref 2018 drwy archwilio ffeiliau achos. Mae grŵp tasg a gorffen, gan gynnwys rheolwyr a staff TGCh a rheng flaen yn adolygu'r cynllun gofal a chymorth integredig i wella'r broses gofnodi ar hyn o bryd.

4.6 Partneriaeth ac integreiddio – cydgynhyrchu - Cryfderau

- *Mae staff wedi eu grymuso i gyd-gynhyrchu atebion creadigol sy'n diwallu'r deilliannau y mae'r bobl sydd angen gofal a chymorth, a gofalwyr sydd angen cefnogaeth, wedi eu dynodi drostynt eu hunain.*
- *Mae darpariaeth gwasanaeth yn seiliedig ar yr uchelgais i wneud gwahaniaeth cadarnhaol i fywydau trigolion Sir Ddinbych. Mae enghreifftiau da o reolwyr ar bob lefel yn defnyddio eu menter a'u sgiliau arweinyddiaeth i sicrhau gwelliannau mewn diwylliant ac arfer gweithredol.*
- *Dangosir parodrwydd i roi cynnig ar ddulliau newydd a gweithio gyda phartneriaid allweddol drwy ddatblygu Un Pwynt Mynediad, Pwyntiau Siarad, Llyw-wyr Cymunedol a Thimau Adnoddau Cymunedol.*

4.7 Partneriaeth ac integreiddio – cydgynhyrchu – Blaenoriaethau ar gyfer gwella

- *Mae angen i reolwyr strategol sicrhau y caiff gwasanaethau ac adnoddau eu defnyddio yn y ffordd fwyaf effeithiol ac effeithlon.*
Yn ddiweddar, gostyngwyd strwythur uwch reoli Gwasanaethau Cymorth Cymunedol gan un rheolwr gwasanaeth ac mae'r strwythur rheoli tîm yn cael ei adolygu yng ngoleuni gweithredu timau integredig. Mae Paneli Adolygu

Cymheiriaid Amlddisgyblaethol bellach yn darparu gweithdrefnau craffu cadarn ar gynlluniau gofal a chymorth i sicrhau eu bod yn seiliedig ar gryfderau ac yn defnyddio'r holl gymorth cymunedol sydd ar gael cyn ystyried gwasanaethau a ariennir gan y cyngor.

- *Mae angen sicrhau'r budd mwyaf posibl o weithwyr proffesiynol yn gweithio gyda'i gilydd i ddiogelu pobl rhag camdriniaeth ac esgeulustod drwy wybodaeth broffesiynol a rennir, her gadarn, sylw i fanylion a dolenni adborth i systemau sicrhau ansawdd.*

Er na ddaethon nhw o hyd i unrhyw arwydd bod dinasyddion yn cael eu diogelu neu eu hesgeuluso yn amhriodol, mae Arolygiaeth Gofal Cymru yn credu ei fod wedi canfod rhywfaint o dystiolaeth o ddiffyg her a

monitro parhaus o ran partneriaid y GIG yn ystod ymyriadau diogelu. Rydym wedi cymryd sylw o'r adborth hwn a, lle y bo'n briodol, byddwn yn herio ac yn monitro partneriaid y GIG yn rymus, gan sicrhau bod hyn yn cael ei gofnodi'n gywir mewn ffeiliau achos dinasyddion.

4.8 Atal ac ymyrraeth gynnar - Cryfderau

- *Mae Un Pwynt Mynediad a 'Pwyntiau Siarad' yn dangos ymrwymiad yr awdurdod lleol a phartneriaid statudol i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i bobl er mwyn iddyn nhw allu rheoli eu bywyd o ddydd i ddydd a chyflawni'r hyn sy'n bwysig iddyn nhw.*
- *Mae atal neu ohirio datblygiad anghenion gofal a chymorth yn ochri'n agos â chyfrifoldebau awdurdodau lleol eraill, gan gynnwys tai, hamdden ac iechyd yr amgylchedd.*

4.9 Atal ac ymyrryd yn fuan – Blaenoriaethau ar gyfer gwella

- *Mae angen i'r awdurdod lleol adolygu Un Pwynt Mynediad a Phwyntiau Siarad gyda phartneriaid er mwyn sicrhau bod pobl yn cael gwybodaeth a chynngor prydlon a chymesur, yn ogystal â mynediad at ofal a chefnogaeth.*
Roedd Pwyntiau Siarad yn ddarostyngedig i adolygiad allanol yn 2019 a oedd yn cynnwys partneriaid sector gwirfoddol a statudol, yn ogystal â dinasyddion a gofalwyr. Cafodd Un Pwynt Mynediad ei adolygu'n llawn gyda'r holl fudd-ddeiliaid yn 2017 ers iddo fod o dan adolygiad parhaus gan fod y gofynion yn newid oherwydd bod staff iechyd a gofal cymdeithasol yn integreiddio i Dimau Adnoddau Cymunedol.
- *Mae diffyg argaeledd gwasanaethau gofal cartref yn golygu nad yw rhai pobl yn cael y gofal a'r gefnogaeth sydd eu hangen arnynt. Mae hwn wedi bod yn fater hirsefydlog mewn rhai rhannau o'r sir ac mae angen gweithredu i atal analluedd gofalwyr ymhellach, a'r pwysau cynyddol ar staff mewn gwasanaethau ailalluogi a gwasanaethau iechyd cymunedol.*
Yn dilyn tendr aflwyddiannus am wasanaethau mewn lleoliadau penodol, cyfarfu'r Prif reolwr a'r prif gomisiynydd â'r holl brif ddarparwyr gofal cartref i gael eu barn am heriau allweddol. Dywedodd pob un mai recriwtio a chadw staff oedd eu her fwyaf, a chredai'r mwyafrif fod hyn yn waeth oherwydd y gofynion newydd o ran hyfforddi a chofrestru a gyflwynwyd gan Lywodraeth Cymru. Nid yw'r materion hyn yn benodol i Sir Ddinbych, maen nhw'n gyffredin ar draws Cymru a'r DU. Mae

Gwasanaethau Cymorth Cymunedol bellach yn cwrdd â darparwyr i gytuno ar fentrau i'w helpu i recriwtio a chadw staff.

5.0 Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru yn darparu tystiolaeth sylweddol o ymrwymiad Gwasanaethau Cymorth Cymunedol i gefnogi **Cymunedau Gwydn**; gan weithio gyda phobl a chymunedau i feithrin annibyniaeth a gwytnwch, hybu iechyd a lles ac annog pobl i aros mor annibynnol â phosibl.

6.0 Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Amherthnasol

7.0 Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

7.1 Mae mentrau Gwasanaethau Cymorth Cymunedol wedi'u hanelu at wella Lles, cynyddu llais a dewis, cefnogi Partneriaethau, integreiddio a chydgyhyrchu oll o dan fgythiad llai o gyllid, yn ogystal â llai o alw am ofal cymdeithasol. Efallai y bydd gostyngiadau pellach mewn cyllid yn ei gwneud yn ofynnol i'r Gwasanaethau Cymorth Cymunedol ganolbwyntio'n llwyr ar gyfrifoldebau statudol ar draul gwasanaethau y gwyddys eu bod yn lleihau'r galw yn y dyfodol.

7.2 Mae Gwasanaethau Cymorth Cymunedol yn ceisio lliniaru toriadau cyllid drwy fabwysiadu dewisiadau amgen mwy effeithlon ac effeithiol yn y gymuned yn lle gofal a chymorth traddodiadol, ond er mwyn i hyn fod yn llwyddiannus mae angen amser a buddsoddiad parhaus.

8.0 Pŵer i wneud y Penderfyniad

Does dim angen penderfyniad

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Inspection of Older Adult Services Denbighshire County Council

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Gymraeg.
This document is also available in Welsh.

Contents

Background	4
Prevention and promotion of independence for older adults (over 65) living in the community	5
Strengths and Priorities for Improvement	6
Well-being	9
People – voice and choice	12
Partnership and integration - Co-operation drives service delivery	16
Prevention and early intervention	20
Method	23
Welsh Language	23
Acknowledgments	23

Background

The Social Services and Well-being (Wales) Act 2014 (SSWBA) has been in force for almost three years. The Act is the legal framework that brings together and modernises social services law in Wales.

The Act while being a huge challenge has been widely welcomed across the sector as a force for good, bringing substantial and considered opportunities for change at a time of increasing demand, changing expectations and reduced resources.

The Act imposes duties on local authorities, health boards and Welsh Ministers that requires them to work to promote the well-being of those who need care and support, and carers who need support.

The principles of the act are:

- Support for people who have care and support needs to achieve **well-being**.
- **People** are at the heart of the new system by giving them an equal say in the support they receive.
- **Partnership and co-operation** drives service delivery.
- Services will promote the **prevention** of escalating need and the right help is available at the right time.

Welsh Government has followed up the SSWBA with 'A Healthier Wales'. A strategic plan developed in response to a Parliamentary Review of the Long Term Future of Health and Social Care.

A Healthier Wales explains the ambition of bringing health and social care services together, so that they are designed and delivered around the needs and preferences of individuals, with a much greater emphasis on keeping people healthy and promoting well-being. A Healthier Wales describes how a seamless whole system approach to health and social care should be seamlessly co-ordinated.

Ministers have recorded the importance of having confidence and ambition in the sector to deliver results. In response we have developed our approach to inspection with a focus on collaboration and strengths with the intention of supporting innovation and driving improvement.

This inspection was led by Care Inspectorate Wales (CIW) and delivered in collaboration with Healthcare Inspectorate Wales (HIW).

Prevention and promotion of independence for older adults (over 65) living in the community

The purpose of this inspection was to explore how well the local authority with its partners is promoting independence and preventing escalating needs for older adults. The inspection identified where progress has been made in giving effect to the SSWBA and where improvements are required.

We (CIW and HIW) focused upon the experience of older adults as they come into contact with and move through social care services up until the time they may need to enter a care home. We also considered the times when they experienced, or would have benefited from, joint working between Local Authority services and Health Board services.

We evaluated the quality of the service within the parameters of the four underpinning principles of the Social Services and Well-being Act (as listed above) and considered their application in practice at three levels:

- Individual
- Operational
- Strategic

We are always mindful of expectations as outlined in the SSWBA codes of practice:

- 'What matters' – outcome focused
- Impact –focus on outcome not process
- Rights based approach – Mental Capacity Act
- Control – relationships
- Timely
- Accessible
- Proportionate – sustainability
- Strengths based
- Preventative
- Well planned and managed
- Well led
- Efficient and effective / Prudent healthcare
- Positive risk and defensible practice
- The combination of evidence-based practice grounded in knowledge, with finely balanced professional judgement

Strengths and Priorities for Improvement

CIW and HIW draw the local authority and local health board's attention to strengths and areas for improvement. We expect strengths to be acknowledged, celebrated and used as opportunities, upon which to build. We expect priorities for improvement to result in specific actions by the local authority and local health board to deliver improved outcomes for people in the local authority area in line with requirements of legislation and good practice guidance.

Well-being	
Strengths	<p>The local authority is able to demonstrate how it has embraced wellbeing and works towards ensuring policy and budget decisions are focused upon improving the wellbeing of citizens in Denbighshire County Council (Denbighshire CC). It understands the link between promoting independence, better outcomes for people and sustainable services.</p> <p>People can be increasingly confident the local authority recognises adults are the best people to judge their own wellbeing.</p>
Priorities for improvement	<p>Senior managers must ensure individuals feel they are an equal partner in their relationship with safeguarding professionals who work to protect them from abuse and neglect.</p>
People – voice and choice	
Strengths	<p>The local authority has an adequate understanding of how people can be empowered by information, advice and assistance and by being involved in the design and operation of services.</p> <p>Practitioners have autonomy and opportunity to make a positive contribution to the development of services.</p> <p>Voices of informal advocates are regularly heard and recorded in many file notes. The local authority recognises it needs to improve access to formal advocacy.</p> <p>Mental capacity assessments are adequate. The local authority has already put measures in place to drive further improvements in recording.</p>
Priorities for improvement	<p>The benefits of a strengths based approach to enabling people to have their voices heard needs to be improved by closer compliance with the SSWBA in respect of the following areas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Timeliness, communication and focus of safeguarding processes; • unambiguous rights to outcomes of assessments being upheld regardless of the individual's financial resources;

	<ul style="list-style-type: none"> the need for a more specialist assessment to be undertaken must not prevent or delay appropriate services being provided; recording the outcome of the assessment and any advice or guidance given on the assessment and eligibility tool. In all cases the record of the assessment must include an explanation of how the recommended action will help meet the identified outcome or otherwise meet needs identified by the assessment.
Partnerships, integration and co-production drives service delivery	
Strengths	<p>Staff are empowered to co-produce creative solutions which meet self identified outcomes with people who need care and support and carers who need support.</p> <p>Service delivery is driven by an ambition to make a positive difference to the lives of Denbighshire residents. There are good examples of managers at all levels using their initiative and personal leadership skills to drive improvement in operational culture and practice.</p> <p>Willingness to try new approaches and work with key partners is demonstrated through the development of a SPoA (Single Point of Access), Talking Points, Community Navigators and Community Resource Teams (CRTs).</p>
Priorities for Improvement	<p>Strategic managers need to ensure services and resources are used in the most effective and efficient way.</p> <p>The benefits of professionals working together to safeguard people from abuse and neglect needs to be maximised through shared professional knowledge, robust challenge, attention to detail and feedback loops into quality assurance systems.</p>
Prevention and early intervention	
Strengths	<p>The SPoA and 'Talking Points' demonstrate the local authority and statutory partners commitment to providing people with the information, advice and assistance they need to take control over their day to day lives and achieve what matters to them.</p> <p>Preventing or delaying the development of care and support needs is closely aligned to other local authority responsibilities, including housing, leisure and environmental health.</p>
Priorities for improvement	<p>The local authority need to review SPoA and Talking Points with partners to ensure people receive timely and proportionate information and advice and access to care and support.</p> <p>The lack of availability of domiciliary care services is resulting in some people not receiving the care and support they need. This</p>

	has been a long standing issue in some parts of the county and requires action to prevent further carer breakdown and increasing pressure on staff in reablement services and community health services.
--	--

1. Well-being

Findings: Older adults in Denbighshire can be increasingly confident the local authority is making good progress in demonstrating they work on the presumption the adult is best placed to judge their own wellbeing.

Most practitioners welcome opportunities to be creative and work towards individual strengths based solutions that seek to promote the wellbeing of people who need care and support and carers who need support.

Positive practice in social services is underpinned by management support, and a range of tools and training which build staff confidence. Despite the pressures inherent in the social care system most staff we spoke to and responded to our questionnaire said they feel supported in their work.

Senior managers across the local authority have a good understanding of how a focus on prevention and wellbeing impacts upon outcomes for people, sustainability of services and the success of the local authority as a whole.

Individual level:

- 1.1 People can be confident the local authority generally begins with the assumption the adult is best placed to judge their own well-being. Evidence in file records demonstrates how practitioners begin with 'what matters' conversations.
- 1.2 People can mostly expect to have assessments that focus upon their strengths and to be supported to make decisions about things that matter to them.
- 1.3 Most people can expect to have the outcomes they want to achieve recorded by practitioners. Recording could be improved by ensuring individual outcomes are always captured.
- 1.4 Individuals cannot be confident safeguarding practice will always focus upon the outcomes they want to achieve. This is because there are times when the safeguarding 'process' can become the focus of attention.

Operational level:

- 1.5 We attended triage meetings in CRTs and saw referrals passed from SPoA contained good evidence of what matters to the individual. This means the response the individual receives from services will increasingly focus on the outcomes the individual wants to achieve and support them in maintaining their wellbeing.
- 1.6 At triage meetings in CRTs we saw professionals sharing information and agreeing who was best placed to provide the right response to the individual. This means we are increasingly confident services are adopting a more sustainable approach to service delivery.

- 1.7 Staff told us they have good access to a range of training to increase and maintain their skills and give them confidence in undertaking effective 'what matters' conversations. We were told how the Resource Wheel was introduced which supports practitioners to take an asset based approach to assessment.
- 1.8 One practitioner told us "when the act was first introduced I found the transitional stage quite difficult, previously it was more about the eligibility criteria and now its more about the person – it becomes second nature."
- 1.9 Practitioners told us when the complexity of people's needs increase, for example when the person lacks mental capacity, it does become more difficult to use 'what matters'. However, practitioners also told us they found this was the time when they most wanted to make use of 'what matters' and support the vulnerable individual to have their voice heard. From these conversations, we are confident practitioners from all agencies are increasingly embracing 'what matters' to people in their assessments.
- 1.10 Progress made in embracing 'what matters' to people in assessments is not consistently captured in documentation. Not all health practitioners understood the importance of completing all the questions on the documentation. We saw how incomplete documentation led to delays in people getting the care and support they need.
- 1.11 We attended 'Peer Forum' where practitioners and team managers were discussing people's individual needs and allocation of resources. We found a strong focus on the voice of the individual and the outcomes they wanted to achieve. We heard practitioners discussing a range of creative options to find individual solutions.
- 1.12 In one case we heard a doll was carefully and successfully introduced to support a woman living with dementia. The woman became unsettled and distressed during late afternoons when she thought she should be looking after her children. Having the doll helped manage her distress. In another respite was creatively managed via use of a motor home. This approach relieved pressure on the carer and cared for, with no extra cost to services.
- 1.13 We believe the Peer Forum approach to team working does encourage reflective practice, shared learning and accountability. Sensitively managed we have seen how it can build team skills and individual confidence and accountability.
- 1.14 We saw evidence of adults with capacity being subject of adult safeguarding discussions without their express approval. People with capacity do have the right to refuse safeguarding intervention even when it leaves them at risk of harm. We found practice could be improved by ensuring this right to autonomy is consistently respected and appropriately recorded.
- 1.15 We heard a very small number of people were in receipt of 15 minute domiciliary care calls and we were told they were 'check calls'. Care providers told us they always ensure calls can be completed in the time allowed and do return calls to

the local authority if the time given to compete them is insufficient. They were confident in their ability to challenge and felt their concerns would be respected.

Strategic level:

- 1.16 The director of social services works across the local authority to ensure the community leadership role is put to best use in order to provide or arrange preventative services to support wellbeing.
- 1.17 We heard from senior managers across the local authority about how promoting wellbeing and independence is closely aligned to other local authority responsibilities, such as housing, leisure and environmental health. We found the local authority endeavours to do this consistently by making use of wellbeing assessments prior to budget and policy decisions.
- 1.18 We heard how support for libraries has been maintained and how a local bowling club has been recognised and financially supported as being a means of supporting wellbeing and prevention of need for care and support in one local community.
- 1.19 We heard from senior officers about the challenge of balancing demand of service delivery with service change and creating time for Social Care and Health staff to embrace learning opportunities. We did not find this concern was reflected by operational staff, many of whom told us they felt well supported and had good training opportunities. Many people told us they considered Denbighshire CC a good place to work.

2. People – voice and choice.

Findings: The local authority has a good understanding of how people can be empowered by information, advice and assistance and by being involved in the design and operation of services.

In most cases individuals are treated as equal partners in their relationship with professionals. In some cases where the local authority is working to protect people from abuse and neglect, judgements about their capacity to participate were sometimes erroneously based on preconceptions of a person's circumstance.

Safeguarding referrals are often not timely, this is an area that requires improvement.

Further reflection is required to ensure people's unambiguous rights to outcomes of assessments are always upheld. People who approach the local authority for support and are considering a period of short or long term care in a care home are offered timely information, advice and assistance; including financial information

Responsibility to meet identified need must be recognised, actioned and accurately recorded at all stages of an individual's journey through care and support services

Managers recognise more work is required to ensure professionals always meet their duty to ensure judgements about the need for advocacy are integral to assessment and meeting needs for care and support.

Individual level:

- 2.1 People can access information, advice and assistance through Denbighshire CC's 'Single Point of Access', at 'Talking Points' in libraries and community facilities, and with the support of 'Community Navigators'.
- 2.2 We saw people receiving support to make links with other people in their local communities, join in activities they enjoy and reduce their feelings of isolation and loneliness.
- 2.3 We heard these services capture 'what matters' to people with the focus remaining on what the individual wants to achieve. We saw these services in operation and found them to be friendly, welcoming and informative.
- 2.4 People who require safeguarding support are not always given the opportunity to express their views, wishes and choices. Advocacy is not always offered and the outcome the individual wants to achieve not always afforded the priority it should be given.

Operational level:

- 2.5 The voice of practitioners is heard in service development. Staff told us of their positive experiences of being involved in the development of services and the autonomy they have in developing creative responses to individuals who need care and support.
- 2.6 Practitioners, most of the time, had a clear focus on what matters to people living independently in their own community, including the type of property they wanted to be in and the importance of their garden and surroundings. We saw considerable efforts made by practitioners to support people to maintain independence in line with these wishes and choices.
- 2.7 We saw many examples of positive practice where practitioners specifically arranged and rearranged care and support to ensure people had their identified needs met. We saw one instance of a practitioner going to great lengths to find suitable residential care to enable a husband and wife to remain together and each receive the care and support they needed. On this occasion, we saw very positive joint working with the whole family, good communication and people working together to coproduce a sustainable solution.
- 2.8 We saw an example where the local authority decided not to complete an assessment for a person who was in receipt of reablement support. The assessment of eligibility for care and support was stopped upon a temporary move into short term care. We found no evidence of the local authority providing financial information, advice and assistance to support those involved to make informed decisions. The assessment was not re started until requested by a family member towards the end of the period of short term care, when the person was reportedly concerned about running short of money. This means the person may have been paying for the full cost of their care without the benefit of a determination of eligibility and without being offered a financial assessment.
- 2.9 We discussed this approach with senior managers and practitioners they confirmed financial resources, were considered personal resources and were a consideration in eligibility for services. This approach does not meet the requirements of the SSWBA.
- 2.10 We also saw in this approach misses opportunities to offer preventative services and financial assessments. We also saw opportunities missed as assessors waited for reports from specialist assessors.
- 2.11 People participating in their assessments were not always left with a clear understanding of their rights and responsibilities. Not all practitioners distributed copies of assessments. One carer, whose mother was in receipt of services told us he didn't know what his mother was entitled to, or how finances impacted upon his access to services. He wanted more activities for himself and his mother in the community.
- 2.12 We saw many good file records that captured the views of family members acting as informal advocates in line with the SSWBA to good effect. However, we saw occasions where people should have received support from an independent

mental capacity advocate including where a mental capacity assessment and best interest decision was required. We were told the local authority is already aware of the duty to ensure the need for advocacy is always established and routinely recorded and will be developing an action plan to address this.

- 2.13 Mental capacity assessments seen by inspectors were often adequate and sometimes good. We are aware team managers have introduced new mental capacity assessment documentation, this should improve consistency and quality of recording.
- 2.14 The local authority's own performance indicators demonstrate the response to safeguarding referrals are often not timely. We saw that information used to inform decision making is not always clear, opportunities to enable people to have their voices heard in discussions to protect them from abuse or neglect are missed.
- 2.15 We found a focus on the safeguarding process itself and specifically an emphasis on whether a strategy meeting was needed often took precedence over the need to gather more information and provide a positive response to the referral.
- 2.16 We are not confident safeguarding referrals involving registered care providers are always well managed. This is because we could not always find sufficient evidence of opportunities to ensure others were not also at risk of abuse from the same alleged perpetrator were maximised. Completion dates for actions and dates for follow up strategy meetings are not always set. This allows issues to drift.
- 2.17 On one occasion we saw that when an allegation of abuse against a care provider was upheld the care provider was given the action of feeding the outcome back to the family. We did discuss this with managers who accepted this was probably not the most responsible course of action to have been agreed.
- 2.18 Practitioners tell us they are waiting for guidance from Welsh Government on safeguarding vulnerable adults. We were told the interim period between the old and new guidance is causing them confusion and there is a lack of clarity in the service on how they should proceed.

Strategic level:

- 2.19 There is a lot of evidence of positive transformation in practice in the Denbighshire CC social care workforce. We saw many files and case records of strengths based conversations producing good outcomes for people. From this we are able to conclude most policies, procedures and training opportunities are supporting practitioners in successfully moving from focusing on problems and eligibility to promoting independence and wellbeing in line with the SSWBA.

2.20 At times we saw the strengths based approach discourage take up of assistance. Senior managers will need to ensure an overly optimistic approach to strengths based assessments does not inhibit the local authority's ability to achieve the purposes of the information, advice and assistance service under section 17 of the Act.

2.21 There are quality assurance reporting mechanisms in place in the local authority. However, we were not reassured leaders and senior officers are fully abreast of the challenges in adult safeguarding arrangements. The members we interviewed appeared not to be aware of Denbighshire CC's decline in performance relating to the percentage of adult protection enquiries completed within seven days.

3. Partnership and integration - Co-operation drives service delivery.

Findings: Staff are empowered to co-produce solutions that meet self-identified outcomes with people who need care and support and carers who need support.

Managers are aware carers do not always receive the level of positive advice, guidance and support they need to enable them to continue to provide care. Plans are being developed to improve support for carers.

Service delivery is driven by an ambition to make a positive difference to the lives of Denbighshire residents. There are good examples of team managers delivering positive results, using their initiative and personal leadership skills to drive improvement in operational culture and practice.

Willingness to try new approaches and work with statutory partners is demonstrated through the development of Community Resource Teams (CRTs). Staff told us they are not confident strategic leaders in BCUHB are intending to realign budgets and resources to support the stated priority of 'Care Closer to Home'.

The health and social care community of services have developed rapidly since the inception of Denbighshire CC's SPoA. Managers recognise demands on the service have changed and they are keen to review how people receive timely access to care and support including at times of transition between home and hospital.

There is room for improvement in joint working between key partners to safeguard vulnerable people in receipt of care and support.

Individual level:

3.1 Most people can be confident the assessment they receive will focus upon their strengths, the outcomes they want to achieve with the support of families, and make use of community resources.

3.2 We heard about community navigators working with people who felt isolated and their families to access community activities.

3.3 Some carers told us they had been left out of decisions. Others told us they felt under pressure to provide key support to family members.

Operational level:

3.4 Managers of the CRTs described the two years it has taken them to find suitable bases for the teams and the challenges of IT systems that do not communicate. We heard about the amount of work they have done and continue to do to bring the teams together.

3.5 We saw how decisions on allocation of resources have been delegated to team managers and how demand and complexity is driving their workloads.

- 3.6 We heard about district nurses struggling to cope with increased demand and complexity, and how a shortage of domiciliary care services creates pressure on the system. We heard practitioners describe the 'Care Closer to Home' strategic plan of Betsi Cadwaladr University Health Board (BCUHB) as "unfunded". We spoke to senior managers in Denbighshire CC and BCUHB about the challenges of developing community resource teams from this we could not conclude strategic budgets and resources are best aligned to support with this (the) stated corporate priority.
- 3.7 The CRT managers recognise and are responding positively to the challenges they face in bringing health and social care cultures together within one team. They explained how they considered a range of options to promote cohesion and provide a joined up and sustainable response to people who needed support. They were able to demonstrate they understood the importance of co-production at all levels including the importance of language in promoting cohesion. They gave the example of asking at the point of crisis, "How are we going to respond as a CRT?"
- 3.8 We were shown how team rooms were organised to encourage sharing of information. We saw how the CRT coordinator, funded through Integrated Care Fund grant, provides administrative support to both health and social care staff. The CRT coordinator having access to both the health and social care IT systems ensures key information is available at triage meetings to inform decision-making.
- 3.9 We attended triage meetings and heard the discussion of five referrals. We heard timely and proportionate sharing of information and joint planning. In one example we heard about the need to forward plan the level of care required by an individual who had been urgently admitted to hospital the previous day. This was a good use of resources and demonstrated how the CRT ensured the person received the right care, at the right time, in the right place, and evidenced previous effective communication with the GP to arrange admission.
- 3.10 We saw the CRT receive good quality referrals from SPoA. The referrals contained a strong focus on people, their circumstances, strengths, barriers, and what is important to them. We saw one referral for extra support was already open to the community physiotherapist and was quickly and appropriately transferred. This demonstrated how good information sharing supports good quality, timely decision making. Health and social care practitioners told us how the new joint working was already reducing duplication of effort for them.
- 3.11 The Ruthin CRT co-located at the end of February 2019 and staff are already reporting the benefits of this new joint approach in responding to needs of individuals. Practitioners described how arranging joint visits has become simpler and they are finding more time to discuss how best to support people.
- 3.12 Practitioners also told us about well attended local daily triage meetings, improved joint working, joint learning, and effective sharing of information focusing on avoiding unnecessary journeys and duplication of visits. We heard

how Community Psychiatric Nurses (CPNs) and other professionals had occasionally joined triage meetings and how they'd found it beneficial and could see the benefits of co-location.

- 3.13 Staff of all disciplines told us they were aware of community navigators and liaised with them when they needed assistance to signpost people to community activities. We also heard about the positive impact of community navigators on reducing loneliness and contributing to the prevention of ill health and readmission to hospital.
- 3.14 We saw positive evidence of good communication between a social worker and a worker from the Reablement team to support a gentleman who was concerned about his ability to manage at home. We saw this positive professional relationship supported a clear focus on strengths and a good outcome for the individual. We found many examples of this type.
- 3.15 We saw evidence of good joint working with other agencies and services; including housing, and environmental health and referrals to third sector. We heard relationships between social workers and community nurses described as good with a mix of professionals attending complex case meetings when needed. We heard of good working relationships with CPN/Consultant Psychiatrist from this evidence we found most professional operational relationships were working well and producing positive benefits for people.
- 3.16 The benefits of joint working between statutory bodies at safeguarding strategy meetings were not always realised. Insufficient sharing of professional knowledge and challenge meant opportunities to improve service delivery and improve outcomes for people were not always maximised. This included missed opportunities to raise with BCUHB how specialist services support people who live in care settings and the repeat incidences of "unacceptable health and care standards on discharge".

Strategic level:

- 3.17 There is evidence of the local authority being proactive and working with partners to deliver sustainable services including issues around homelessness and dementia friendly communities.
- 3.18 Some voluntary sector representatives told us joint working was mostly good at the operational level and improved communication and follow up actions were starting to make improvements at the strategic level.
- 3.19 Some senior managers told us about both the importance of regional meetings and their concerns about duplication of work in very similar meetings. They gave the example of Community Safety Partnerships and regional safeguarding meetings.
- 3.20 We heard about Denbighshire CC's contribution to regional working from their partners. This included Denbighshire CC hosting a key project to deliver upon

pooled budgets to commission services for older people. We saw evidence of partnership working with the local health board in the form of developing CRTs. The Chair of Regional Safeguarding Board for Adults told us about the positive contribution made by Denbighshire CC at all levels.

- 3.21 We heard positive examples of senior managers in BCUHB and Denbighshire CC working together to resolve safeguarding issues escalated to them. We saw BCUHB and Denbighshire CC working side by side. There are further opportunities to ensure lessons from safeguarding consistently contribute to quality assurance and deliver better outcomes for people.
- 3.22 We saw documentary evidence of BCUHB and local authority senior officers working together to improve service delivery. We understand there are significant challenges to be addressed and 'Care Close to Home' is a strategy whose benefits are yet to be realised.

4. Prevention and early intervention

Findings: Single Point of Access and 'Talking Points' demonstrate the local authority and statutory partner's commitment to putting in place a system that provides people with the information, advice and assistance they need to take control over their day to day lives and achieve what matters to them. The local authority will need to review SPoA and Talking points with partners, to ensure people receive timely and proportionate information, advice and access to care and support.

The lack of availability of domiciliary care support services is resulting in some people not receiving the care and support they need. This has been a long standing issue and requires action to prevent further carer breakdown and increasing pressure on staff in reablement services and community health services.

Evidence at individual level:

- 4.1 People have access to one single point of access for health and social care in Denbighshire. The SPoA can provide information and advice and signpost to other services for assistance. Mostly people do have the opportunity to explain 'what matters' to them and have access to support to prevent them reaching crisis and delaying their need for care.
- 4.2 People told us they received telecare and small pieces of equipment when it was needed. They told us they were satisfied with this service and it helped them to remain independent.
- 4.3 People are at home and delayed in hospital waiting for domiciliary care packages. There are instances where caring relationships have broken down due to the increased pressure on carers. This happens when delays occur in setting up packages or care providers 'pull out' of delivering services.

Evidence at operational level:

- 4.4 There is positive evidence of practitioners and services in Denbighshire working to prevent hospital admission and focusing on developing individual solutions to supporting people to remain independent and achieve outcomes that matter to them.
- 4.5 All practitioners we spoke with had a clear understanding that hospital is not the best place for older people once their acute illness has been resolved. Despite this we were told and saw communication on discharge could be improved.
- 4.6 We saw examples where discharge from acute hospital care resulted in safeguarding referrals because of breakdown in communication between hospital and care providers. We are not confident escalation resulted in similar types of incidents not being repeated.

- 4.7 We heard how requests for assistance from other professionals to work jointly to provide support had recently improved. We were told how previous requests went through SPoA and caused delays, now some requests go direct from one team to another. We saw examples where referrals from SPoA had been delayed and this had a direct impact on the responses people received from services. This included discharge from hospital.
- 4.8 Some voluntary sector groups told us they never get referrals from SPoA. Some said referrals were limited, others referenced 'they all come through at once', causing difficulties for the organisation in managing their workflow.
- 4.9 We found the staff working in the SPoA were diligent and very committed to delivering good services for people. We did not find evidence services were always well connected or people were always referred directly to the service most suitable for them at the time. Senior managers told us they were aware of the difficulties and had begun to address them.
- 4.10 We found a lack of clarity around eligibility for the reablement service, what it could offer and when. We are not confident it is always available to people who could benefit. We found there wasn't a waiting list for reablement but heard this is because staff do not refer into the team when they think there may be a delay in the service being offered.
- 4.11 We found significant evidence of emphasis on physical ability to complete tasks. On occasion, we found insufficient emphasis on how mental health and emotional wellbeing can limit an individual's ability to complete tasks and remain independent. We are not confident practitioners always recognise challenging behaviour can be the result of a situation with which the individual feels unable to cope.
- 4.12 We saw mostly good joint working and referrals between reablement, social care, voluntary agencies, community nursing, physiotherapy and occupational therapy. There were occasions when delays in responding to referrals for further support were caused by lack of capacity in teams. We heard how the Reablement service has periods of limited capacity because they are busy responding to gaps in the domiciliary care market.
- 4.13 We heard about waiting times for physio therapy and how this resulted in some people not having timely support to prevent further falls and we also heard how delays in continence assessments contributes to carer stress and breakdown.
- 4.14 We saw in files and heard from managers and staff about delays in the safeguarding process to protect people from abuse or neglect. A range of reasons were given for delays. These included gaps in national safeguarding guidance and processes. We found the guidance was being used as a substitute for professional judgement rather than an aide to support and guide professional

judgement. Managers made us aware of an action plan to improve safeguarding for adults in Denbighshire CC.

- 4.15 Practitioners in CRTs spoke passionately and confidently about their knowledge of the local population, the differences in localities and the needs.
- 4.16 We heard from practitioners how culture was different in the north and south of the county. In the south of the county we saw more referrals of people who were already in crisis. The local authority will need to explore whether the timeliness of referrals in the south of the county can be improved by an increase to preventative and early intervention services.

Evidence at strategic level:

- 4.17 Senior managers told us and we saw from file records reviewed that people are being left vulnerable when services are cancelled at short notice, sometimes only 24hrs notice. There is also an impact on staff who told us they can feel pressured because they think they are letting people down. We are aware this situation has been ongoing for a number of years in areas of the county.
- 4.18 We noted waiting lists for other specialities, in particular for falls assessment and physiotherapy which appears to be a prolonged position and we were told with no constructive plan to reduce. This potentially puts people at risk of avoidable falls whilst waiting for a response to their identified need.
- 4.19 Denbighshire CC's senior managers told us they are aware the challenges in SPoA are creating delays in some referrals being transferred to CRTs and safeguarding and the need for the service to evolve with the development of CRTs.
- 4.20 Staff spoke positively about the support they get from senior managers to develop a preventative approach and prevent people from reaching crisis.

Method

We selected case files for tracking and review from a sample of cases. In total we reviewed 50 case files and followed up on 12 of these with interviews with social workers and family members. We spoke with people who used the services.

We reviewed seven mental capacity assessments.

We interviewed a range of local authority employees, elected members, senior officers, director of social services, the interim chief executive and other relevant professionals.

We administered a survey of frontline social care staff.

We reviewed nine staff supervision files and records of supervision. We looked at a sample of three complaints and related information.

We reviewed performance information and a range of relevant local authority documentation.

We interviewed a range of senior officers from the local health board and spoke with operational staff from the local health board.

We interviewed a range of senior officers from statutory organisations and partner agencies from the third sector.

We interviewed care providers from the private sector

We read relevant policies and procedures.

We observed Peer Review and allocation meetings.

We attended a local community group and visited people in their home.

Welsh Language

English is the main language of the local authority and the inspection was conducted accordingly. We offered translation in co-operation with the local authority.

Acknowledgements

CIW would like to thank all those who gave their time and contributed to this inspection: individuals and carers, staff, managers, members, partner organisations and other relevant professionals.

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Adroddiad i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol

Dyddiad y Cyfarfod 20 Tachwedd 2019

Aelod / Swyddog Arweiniol Y Cynghorydd Hugh Evans – Arweinydd,
Alan Smith - Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio

Awdur yr Adroddiad Lisa Lovegrove – Prif Archwilydd Mewnol

Teitl Datganiad Llywodraethu Blynyddol – Diweddariad o ran Gwella

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn yn darparu'r wybodaeth ddiweddaraf ar gynnydd wrth weithredu'r cynllun gwella sydd ynghlwm â Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2018/19.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Darparu gwybodaeth ar sut y mae'r Cyngor yn mynd ati i roi gwelliannau i drefniadau llywodraethu ar waith ers cyhoeddi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ym mis Ebrill 2019.

3. Beth yw'r Argymhellion?

I'r Pwyllgor i adolygu a chynnig sylwadau ar gynnydd.

4. Manylion yr adroddiad

Mae'r gwelliannau a nodir yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2018/19 yn gwneud cynnydd da. Mae dau gam gwella wedi'u cwblhau ac mae disgwyl i'r pump sy'n weddill gael eu cwblhau erbyn 31 Mawrth 2020. Mae Atodiad 1 yn rhoi mwy o fanylion am y cynnydd a wnaed yn erbyn pob cam gweithredu.

Bydd diweddariad pellach ar y cynllun gweithredu yn cael ei adrodd i'r pwyllgor ochr yn ochr â Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2019/20.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Nid oes angen gwneud penderfyniad ynglŷn â'r adroddiad hwn.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Amherthnasol - nid oes angen gwneud penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o'r Effaith ar Les?

Amherthnasol - nid oes angen gwneud penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda Chraffu ac eraill?

Amherthnasol - nid oes angen gwneud penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Amherthnasol - nid oes angen gwneud penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Amherthnasol - nid oes angen gwneud penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Amherthnasol - nid oes angen gwneud penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

Cynllun Gweithredu Gwella Llywodraethu

Rhif	Camau Gwella 2018/19	Camau gweithredu y cytunwyd arnynt	Cynnydd fel y mae ym mis Tachwedd 2019
1	Adolygu, diweddarau a hyrwyddo'r Strategaeth ar gyfer Atal Twyll, Llygredigaeth a Llwgrwobrwyo.	Adolygiad cyfnodol o'r Strategaeth a chodi ymwybyddiaeth fel sy'n berthnasol.	<p>Mae Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd, y Rheolwr Adnoddau Dynol Strategol a'r Prif Archwilydd Mewnol wedi dechrau adolygiad o'r Strategaeth.</p> <p>Ar ôl ei chwblhau, bydd y Strategaeth ddiwygiedig yn cael ei chyflwyno i'r UDA a'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol i gael sylwadau a chymeradwyaeth.</p> <p>Dyddiad cau 31 Mawrth 2020</p>
2	Adolygu Diwylliant Moesegol y Cyngor fel sy'n ofynnol gan Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.	Adolygiad Archwilio Mewnol wedi'i gynllunio ar gyfer 2019/20.	<p>Cynhaliwyd cyfarfod cwmpasu cychwynnol ac mae disgwyl i arolwg aelodau a staff gael ei ryddhau cyn bo hir.</p> <p>Dyddiad cau 31 Mawrth 2020</p>
3	Cwblhau a hyrwyddo'r Fframwaith Partneriaeth.	Fframwaith partneriaeth i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol a gofynion i'w cyfleu i unigolion perthnasol.	<p>Pecyn Cymorth Partneriaeth diweddar bron wedi'i gwblhau. Yna, caiff ei gyflwyno i'r UDA a'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol i gael sylwadau a chymeradwyaeth.</p> <p>Dyddiad cau 31 Mawrth 2020</p>

4	Gwaith parhaus i hyrwyddo cod ymddygiad y swyddog, datgan cysylltiad, rhoddion a lletygarwch a rhannu pryderon.	Modiwl e-ddysgu i'w ryddhau a'r Swyddog Monitro i roi briff i uwch reolwyr a rheolwyr canol.	<p>Mae modiwlau e-ddysgu ar Sefydlu Corfforaethol, Cod Ymddygiad a Rhannu Pryderon ar gael i'r holl staff ac mae'n orfodol eu bod yn cael eu cwblhau.</p> <p>Rhaid i weithwyr newydd eu cwblhau o fewn y 6 mis cyntaf ac mae gan staff presennol 12 mis i'w cwblhau.</p> <p>Mae cyfraddau staff sy'n cwblhau'r hyfforddiant fel a ganlyn (diweddarwyd 10/10/2019):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cyflwyniad 12% - Cod ymddygiad 20% - Rhannu Pryderon 19% <p>Dyddiad cau 31 Mai 2020.</p>
5	Gwaith parhaus i weithredu gofynion y Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol.	Adolygiad Archwilio Mewnol o'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol	<p>Adolygiad Archwilio Mewnol o'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol wedi'i gwblhau a dyfarnwyd sicrwydd canolig iddo yn gyffredinol. Mae adolygiad o'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol mewn Ysgolion hefyd wedi'i gwblhau ac wedi derbyn sicrwydd lefel ganolig.</p> <p>Mae gan y ddau gamau gweithredu ar waith lle mae angen gwelliannau, a bydd archwilio mewnol yn monitro cynnydd gan ddefnyddio'r system verto.</p> <p>Wedi'i gwblhau</p>

	Materion a nodwyd gan Archwilio Mewnol yn 2018/19	Camau gweithredu y cytunwyd arnynt	
6	Adolygu a diweddarau'r Polisi Gwyngalchu Arian a chodi ymwybyddiaeth gyda swyddogion perthnasol.	Diweddarau'r Polisi Gwyngalchu Arian a chyfleu i swyddogion bod arian parod yn cael ei gasglu ar ran y Cyngor.	Polisi Gwyngalchu Arian wedi'i ddiweddarau a'i ddosbarthu i swyddogion perthnasol. Wedi'i gwblhau
7	Diffinio hyfforddiant awch am risg a rheoli risg ar gyfer aelodau a swyddogion (staff).	Cytuno ar awch am risg a threfnu hyfforddiant i aelodau ac uwch reolwyr a rheolwyr canol ar reoli risg.	Awch am Risg wedi'i ddatblygu gyda mewnbwn gan yr UDA, y Cabinet a'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol. Hyfforddiant gloywi ar reoli risg ac awch am risg i ddechrau'n fuan. Dyddiad cau 31 Mawrth 2020

Mae tudalen hwn yn fwiadol wag

Adroddiad i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol

Dyddiad y Cyfarfod 20 Tachwedd 2019

Aelod / Swyddog Arweiniol: Julian Thompson Hill

Awdur yr Adroddiad Steve Gadd, Prif Gyfrifydd

Teitl Proses y Gyllideb 2020/21

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Darparu'r wybodaeth ddiweddaraf am y broses i osod y gyllideb ar gyfer 2020/21.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

I ddarparu gwybodaeth ynghylch y broses cyllideb gyfredol ar gyfer 2020/21 a'r tybiaethau ariannol tymor canolig allweddol er mwyn helpu i hysbysu rôl drosolwg y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol o ran y broses cyllideb y cyngor.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Ystyried y broses a gwneud sylwadau fel y bo'n briodol.

4. Manylion yr adroddiad

Ym mis Ionawr 2018, sefydlwyd bwrdd mewnol o'r enw Bwrdd Ail-lunio'r Cyngor i:

- Ddiffinio a darparu Strategaeth Ariannol Tymor Canolig hyd at ddiwedd 2022/23.
- Sicrhau y gellir gosod cyllideb gytbwys ar gyfer bob blwyddyn ariannol o fewn y rhaglen.
- Cefnogi darpariaeth Blaenoriaethau Corfforaethol.
- Darparu dull a reolir i ddatblygu cyngor llai wedi'i redeg yn dda

Cafodd Cylch Gorchwyl y Bwrdd ei ddisbarthu i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ymlaen llaw. Mae'n bwysig nodi nad yw'r Bwrdd yn gorff sy'n gwneud penderfyniadau. Bydd rhaid i unrhyw gynnis sy'n codi o waith y Bwrdd ddilyn y llwybrau cymeradwyo presennol a bydd rhaid iddo gydymffurfio â'r gofynion presennol o ran ymgynghori, effaith ar les ac ati.

Nododd yr adroddiad y pwyllgor diwethaf ym mis Mawrth bod y cynllunio ar gyfer 2020/21 wedi dechrau eisoes a bod amserlen wedi'i nodi ac yn cael ei gynnwys yma fel Atodiad 1. Y prif ragdybiaethau ar y cam hwn oedd:

- 0% Cynnydd mewn Grant Cynnal Refeniw
- Cynnydd 3.8% mewn Treth y Cyngor
- Bwlch Cyllideb o £5.4m
- Roedd Adolygiad Cynhwysfawr O Wariant (CSR) ar lefel y DU i fod dros yr haf a fyddai'n helpu cadarnhau lefel o gyllid ar gael i Lywodraeth Cymru.

Mae'r sefyllfa wleidyddol sy'n datblygu wedi golygu bod angen ailddrafftio'r amserlen wreiddiol. Yn bennaf, cadarnhawyd na fydd CSR yr haf yn cael ei gynnal, ond y bydd yn cael ei gynnal yn yr hydref. Gwnaeth Llywodraeth Cymru gyhoeddiad ym mis Gorffennaf a oedd yn rhoi dyddiadau setliad mynegol (Setliad Drafft ar 10 Rhagfyr a Setliad Terfynol ar 3 Mawrth). Er yr ansicrwydd, penderfynwyd i barhau â'r gwaith i nodi arbedion o 5.5% ac i feintoli ymhellach y pwysau mewn Gwasanaethau Cynnal Cymunedol, Gwasanaethau Addysg a Phlant, Cludiant i'r Ysgol a Gwastraff.

Gwnaethpwyd cyhoeddiad annisgwyl ar ddiwedd yr haf bod Canghellor y Trysorlys yn gwneud cyhoeddiad setliad lefel y DU am 1 flwyddyn ym mis Medi, a arweiniodd at o gwmpas £600m ychwanegol o gyllid ar gyfer Cymru. Er mai dim ond am flwyddyn yn unig fydd hyn, mae'n ymddangos ei fod yn rhoi sadrwydd tymor byr. Ar 17 Medi, bu i Lywodraeth Cymru wneud y cyhoeddiad canlynol: "Mae Llywodraeth Cymru wedi ei wneud yn eglur iawn bydd iechyd yn parhau i fod yn flaenoriaeth gan ddarparu'r setliad gorau posibl i lywodraeth leol." Mae hyn yn rhoi gobaith y bydd setliad yr Awdurdod Lleol yn well na'r rhagwelwyd yn wreiddiol. Hefyd symudwyd y cyllideb ddrafft i'r 3ydd wythnos ym mis Tachwedd, gyda'r gyllideb derfynol ym mis Chwefror, mae hyn yn fwy cadarn bellach a disgwylir i'r Setliad Llywodraeth Leol Drafft gael ei gyhoeddi ar 26 Tachwedd.

Yn dilyn adolygiad o'r pwysau, mae'r MTFP cyfredol yn dangos bwlch yn y gyllideb o £6.2m, fodd bynnag nid yw'r elfennau canlynol wedi'u penderfynu eto:

- Tybir y bydd Grant Cynnal Refeniw dal yn 0%, byddai cynnydd o 1% yn cynhyrchu £1.436m
- Tybir bod Treth y Cyngor dal yn 3.8%, byddai cynnydd/ gostyngiad 0.5% yn dod i +/- £0.266m
- Mae gwasanaethau wedi nodi £4.5m o arbedion posibl sydd wedi cael eu hadolygu, eu blaenoriaethu a'u chategoreiddio gan y Bwrdd Ail-Iunio'r Cyngor, a bydd yn cael ei adolygu ymhellach gan y Cabinet/ Uwch Dîm Arweinyddiaeth ar 21 Tachwedd.
- Mae'r adolygiad blynyddol o gyllidebau a gadwyd yn Gorfforaethol bron â gorffen.
- Defnyddio arian parod - yn ddelfrydol byddai angen gadael y lefer hwn i ymdopi gydag unrhyw newidiadau bach rhwng y setliad drafft a'r un terfynol.

Mae amserlen ddiwygiedig yn nodi'r dyddiadau allweddol ac ymgynghoriad wedi'i gynnwys fel Atodiad 2. Y dyddiad allweddol ar gyfer aelodaeth ehangach yw'r Gweithdy Aelod y Cyngor Llawn ar 3 Rhagfyr i adolygu'r cynigion y gyllideb a hysbysir gan y setliad drafft.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheolaeth effeithiol o gyllidebau'r cyngor a chyflawni strategaeth y gyllideb y cytunwyd arni yn sail i weithgareddau ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Yn seiliedig ar ragdybiaethau presennol, mae'r cyngor yn wynebu bwloch posib yn y gyllideb rhwng £4m a £6m ar gyfer pob un o'r tair blynedd nesaf.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o'r Effaith ar Les?

Ddim yn berthnasol i'r adroddiad hwn. Mae proses y gyllideb yn cynnwys aseiad i roi gwybod a oes angen cynnal aseiad effaith ar gynigion cyllideb unigol. Cyfrifoldeb y Penaethiaid Gwasanaeth yw gwneud y penderfyniad hwn yn y lle cyntaf gydag archwiliad pellach gan Fwrdd y Gyllideb i sicrhau cysondeb a phriodoldeb.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda Chraffu ac eraill?

Adroddiadau dwywaith y flwyddyn i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac adroddiadau rheolaidd i'r Tîm Gweithredol Corfforaethol, Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Fforwm Cyllideb Ysgol a Briff Cabinet. Mae'r amserlen yn Atodiad 1 yn nodi'r ymgynghoriadau gyda Chynghorau Dinas, Cynghorau Tref a Chymuned, Cyngor Llawn a'r grŵp Ymgynghori Cyd-bwyllgor Undeb.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'r dynesiad at y broses cyllideb wedi bod yn llwyddiannus yn 2019/20 ac wedi bod yn ddigon hyblyg i ymdopi â'r oedi a'r anhysbys yn ystod paratodau i osod cyllideb 2020/21.

Mae'r pwysau ariannol y mae'r cyngor yn wynebu yn cael ei yrru gan ffactorau allanol yn bennaf. Er bod yr ansicrwydd o ran lefel y cyllid a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru o flwyddyn i flwyddyn yn broblem o safbwynt cynllunio ariannol. Gobeithir y bydd mwy o gydnabyddiaeth gan Llywodraeth Cymru o raddfa'r pwysau y mae cynghorau yn wynebu yn y dyfodol a'r angen am amcangyfrif setliad tymor canolig i hwyluso cynllunio mwy manwl yn y dyfodol.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

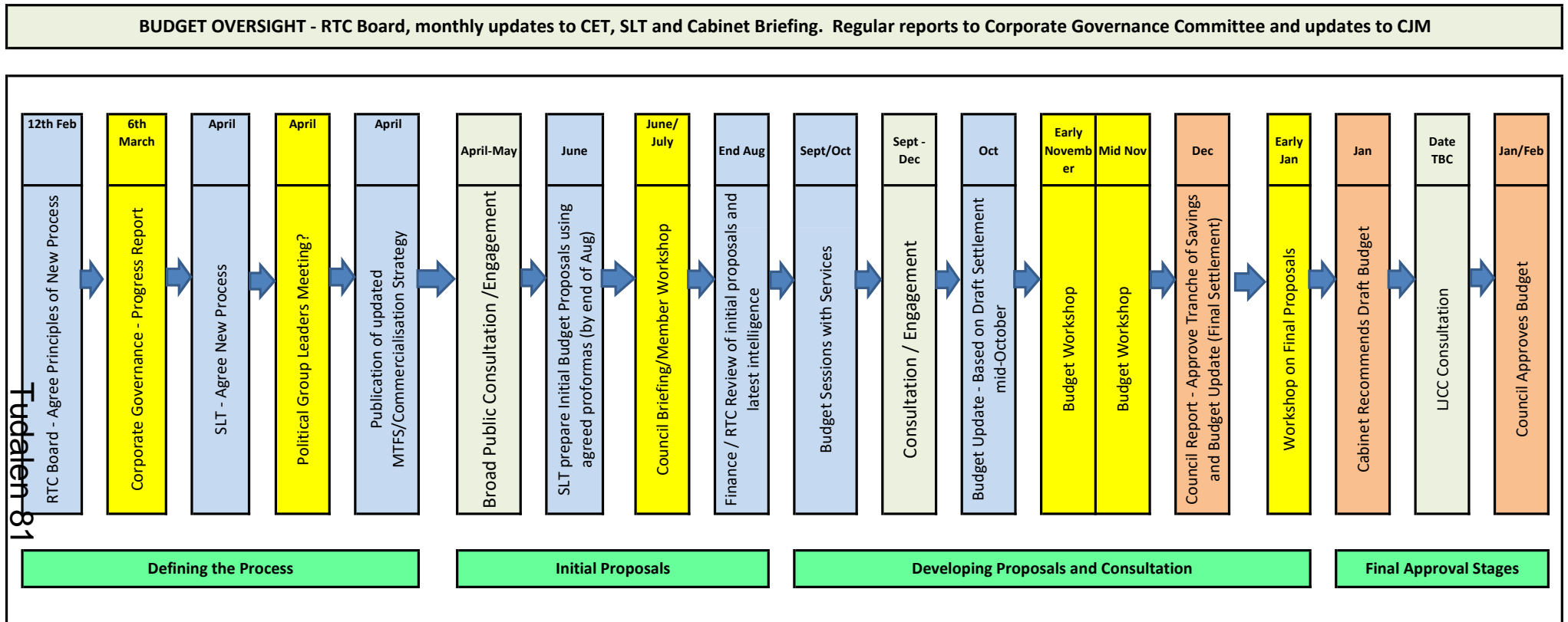
Mae proses y gyllideb ynnddi ei hun yn fesur ar gyfer rheoli risg, gyda'r nod o nodi, asesu a chytuno ar gynigion y gyllideb mewn modd cynlluniedig ac amserol. Mae'r broses yn caniatáu peth hyblygrwydd mewn ymateb i'r setliad cyllidol.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Adran 151 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1972.

APPENDIX 1 PROPOSED BUDGET PROCESS 2020/21 (DRAFT)

Mae tudalen hwn yn fwiadol wag

Budget Timetable - 2020/21

➤	Joint SLT / Cabinet	- 24th September
➤	1st Budget Challenge Session	- 8th October (PM)
➤	Meeting / Briefing with City, Town & Community Councils	- 15th October
➤	SLT Timetable Update	- 17th October
➤	2nd Budget Challenge Session	- 21st October (PM)
➤	3rd Budget Challenge Session	- 29th October (all day)
➤	Reshaping the Council Board	- 13th November
➤	Corp Governance Report (re Process)	- 20th November
➤	Joint SLT / Cabinet (move from October 21st)	- 21st November
➤	Draft Settlement	- w/b 25th November
➤	Full Council Member Workshop	- 3rd December
➤	Reshaping the Council Board	- 10th December
➤	Union Joint Committee Consultation	- 12th December
➤	Cabinet Report (TBC)	- 17th December
➤	Budget Board	- 7th January
➤	Cabinet Approve Draft Budget	- 21st January
➤	Budget Board	- 5th February
➤	Final Settlement Expected	- February
➤	Council Approve Budget	- 28th January
➤	Council formally Approve Council Tax	- 25th February
➤	Budget Board	- 11th March

Mae tudalen hwn yn fwiadol wag

Adroddiad i'r: Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol

Dyddiad y Cyfarfod 20 Tachwedd 2019

Aelod / Swyddog Arweiniol: Lisa Lovegrove – Prif Archwilydd Mewnol

Awdur yr Adroddiad: Lisa Lovegrove – Prif Archwilydd Mewnol

Teitl Iechyd a Diogelwch mewn Ysgolion – Y Wybodaeth
Ddiweddaraf am Archwilio Mewnol

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn darparu'r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd yn y gwaith o weithredu'r cynllun gweithredu a ddaeth gyda'r adroddiad Archwilio Mewnol ar Iechyd a Diogelwch mewn Ysgolion ym mis Mehefin 2018 ac yn dilyn yr adroddiad cyntaf yn rhoi diweddariad o gynnydd i'r pwyllgor ym mis Mehefin 2019.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Pwrpas yr adroddiad hwn yw darparu gwybodaeth ynglŷn â sut mae'r cyngor ac ysgolion yn gweithredu gwelliannau o ran 'Iechyd a Diogelwch mewn Ysgolion' ers i'r adroddiad Archwilio Mewnol gael ei gyflwyno. Rhoddodd yr adroddiad sicrwydd isel, felly gofynnodd y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol am adroddiad cynnydd a gyflwynwyd i'r cyfarfod ym mis Mehefin 2019. Dyma'r ail adroddiad cynnydd.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod y pwyllgor yn adolygu cynnydd o ran mynd i'r afael â chamau gweithredu yr archwiliad a phenderfynu a oes angen unrhyw adroddiadau diweddarau pellach ynglŷn â chynnydd y cynllun gweithredu gwella.

4. Manylion yr Adroddiad

Mae adroddiad dilynol Archwilio Mewnol (Atodiad 1) yn dangos bod rhywfaint o gynnydd wedi cael ei wneud i gyflwyno a hyrwyddo hyfforddiant iechyd a diogelwch i staff ysgolion. Mae'r gwaith o ddatblygu system lwybro camau gweithredu wedi cael ei oedi oherwydd diffyg cynhwysedd y tîm TGCh - mae swydd datblygwr yn cael ei hysbysebu ar hyn o bryd.

Gan fod y ddau gam gweithredu wedi'u cyflawni yn rhannol, mae ein graddfa sicrwydd yn aros yn ganolog. Bydd Archwilio Mewnol yn parhau i fonitro'r camau gweithredu sydd ar ôl i'w cymryd er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu cwblhau.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Amherthnasol – nid oes angen gwneud unrhyw benderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

6. Beth fydd cost hyn a beth fydd ei effaith ar wasanaethau eraill?

Amherthnasol – nid oes angen gwneud unrhyw benderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

Amherthnasol – nid oes angen gwneud unrhyw benderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Craffu ac eraill?

Amherthnasol – nid oes angen gwneud unrhyw benderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Amherthnasol – nid oes angen gwneud unrhyw benderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Amherthnasol – nid oes angen gwneud unrhyw benderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Amherthnasol – nid oes angen gwneud unrhyw benderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Health & Safety in Schools

Second follow up review

**November
2019**

**Medium
Assurance**

Lisa Lovegrove CMIIA, CISA, Chief Internal Auditor

Denbighshire Internal Audit Services, Tudalen 89, Southfield Road, Denbigh, LL16 3RJ

Purpose & Background Information

Our original review of Health and Safety arrangement in schools was completed in June 2018 giving a low assurance rating due to the lack of evidence to demonstrate that staff had received the relevant health and safety training, there was no formal mechanism to record when high priority actions identified during school visits carried out by the Corporate Health and Safety team were completed, not all schools were in receipt of a fire risk assessment dated within the last three years and there were inconsistencies across schools in having infection control plans in place.

The first follow up identified that good progress had been made to address the risks issues identified. This second follow up review is to establish what progress has made to address the issues that remained incomplete after our first review.

It should be noted that the updated opinion is based on the assumption that systems and controls as previously identified during the original audit remain in operation and are being complied with in practice. The purpose of our follow up exercise is not to retest the operation of controls which have already been assessed, but to review how management has responded to the action plans following our initial work.

Audit Opinion

This review highlighted that some progress has been made in addressing one of the three actions outstanding.

There have been delays in progressing the action tracker, which will provide the function to record and monitor the actions and their status. This action is currently with the Information Communication Technology (ICT) team, who in the process of recruiting staff to complete the development of the tracking system. Until the tracker system has been developed and implemented, Corporate Health and Safety Team are continuing to manually monitor progress on actions and have regular communication with the schools on priority actions.

Human Resources (HR) have provided schools with support and guidance on corporate induction, which encompasses health and safety training. Awareness of health and safety should improve with the roll out of the eLearning modules that all staff are required to complete. Ongoing monitoring of the completion of the eLearning modules is carried out by HR, who feedback to individual schools and the Head of Education and Children's Services.

Given the delays in the delivery and implementation of the action tracker a further follow up will be required. Based on the results of the second follow up we are providing a 'medium' assurance.

Audit Opinion as at June 2018	Audit Opinion as at May 2019	Audit Opinion as at November 2019	Direction of Travel
Low Assurance	Medium Assurance	Medium Assurance	

Action Plan

Audit Follow-up Review of: **Health & Safety in schools**
Date: **November 2019**
Action Plan Contacts: **Corporate Health & Safety Manager**

Progress with Implementing Agreed Actions		
Previous	Current	Risk Rating
0	0	Critical
1	0	Major
4	2	Moderate

Tudalen 92

Risk Issue 1	There is no formal mechanism in place corporately for recording the status of actions raised as part of the inspections and assessments carried out by the Corporate Health and Safety team.		
Underlying Weakness	<p>The Corporate Health and Safety team carry out the following inspections and assessments of school premises: –</p> <ul style="list-style-type: none"> • General health and safety inspections with involvement from the schools. These cover different themes i.e. in 2017/18 focused on policies and procedures and in 2018/19 the focus will be on cleaning standards. • Fire Risk Assessments. <p>Although improvement actions which are identified to address any issues are formally reported to the school, there is no process/system in place centrally to record that the necessary actions have been implemented. Although the school has a role to address the actions, the Council, as landlord, also has a role to maintain school buildings. The Health & Safety team follow up priority issues based on their significance and the resources available but are not currently recording any progress or updates.</p>		
Action (Ref)	Agreed Management Action	Responsibility & Deadline	Status

1.1	Meet with ICT to discuss and implement an action tracking system for the recording of “recommended actions” with the agreed timescales. The recipients of the “recommended actions” to respond to the Corporate Health and Safety Team within a given timescale. The system will include iterative reminders from the system and escalation triggers as part of the process.	Corporate Health & Safety Manager & ICT Business Partner for Service by 30/03/2019	In progress – revised date 31/8/2019
First Follow Up – Results	Due to capacity issues within ICT this action had been delayed. Corporate Health and Safety team met with the Senior Business Systems Officer, ICT in April 2018 to discuss the requirements of the required system, where a possible solution was discussed but needed further investigation was needed. An amended timescale have been provided for 31/08/2019 has been provided.		
Second Follow Up – Results	The specification has been finalised with the service and ICT are currently awaiting capacity amongst their Developers to write the solution. Most of the Development resource has been assigned to another Corporate project and are currently in the process of recruiting a temporary post to replace some capacity within the team. Once this recruitment has been concluded, ICT will be in a position to assign the work and identify a revised target implementation date		
1.2	Internal Audit to attend a future Business and Finance Managers meeting to highlight the responsibility of the schools for updating the status of actions arising from inspections.	Internal Audit Services by 30/09/2018	Complete
Follow Up Results	Internal Audit attended the Business and Finance Managers meeting on 10 th September to raise awareness of the risks issues identified during the review and the areas that school have responsibility for. Feedback has been provided by one Business Manager within one school cluster advising of the communication held with the schools.		
1.3	Schools to advise Corporate Health and Safety on the progress/status of actions resulting from the Corporate Health and Safety inspections.	All School Head teachers by 30/03/2019	In progress
First Follow Up – Results	The Corporate Health and Safety team have noticed an improvement in the communication from schools, in particular with the Business and Finance managers for the clusters in the status of actions from the inspections carried out.		

	Once the new system has been implemented the Corporate Health and Safety team will be able to measure more accurately how well the schools are advising them on progress on the required actions.
Second Follow Up - Results	<p>The Action tracker system has not yet been developed or implemented to schools to update the progress on the improved actions. See Action 1.1 for the update on the process.</p> <p>Progress with addressing the actions arising from Health and Safety Inspections are subject to on-going monitoring carried out by the Corporate Health and Safety and this will continue until the action tracker is in place.</p>

Risk Issue 2	Some schools' fire risk assessment may no longer be relevant as they have not been reviewed within the last three years. As a result, there is potential that fire safety measures are inadequate.		
Underlying Weakness	<p>The Regulatory Reform (Fire Safety) Order 2005 states that fire risk assessment must be reviewed and updated by a responsible person on a regular basis or where there has been significant changes to the premises. Although the legislation does not specify the frequency of fire risk assessments, the Corporate Health & Safety team aim to carry out a fire risk assessment every three years. The team is undergoing a programme of updating schools' fire risk assessment; however, testing shows that there are a number of schools who have not had their fire risk assessment updated within the set target period. At the time of our review, of the 65 school sites¹:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 5 were assessed in 2018. • 25 were assessed in 2017. • 11 were assessed in 2016. • 11 were assessed in 2015. • 10 were last assessed in 2014. Although four of these school sites are due to be updated this year, at the time of our review there were no planned dates for the remaining seven schools. • 3 relate a new school sites or classroom that have not yet been assessed. <p>Where fire risk assessments are not up-to-date and adequate and appropriate fire safety measures are not put in place (see Risk Issue 1 above), there could be greater risk of injury or loss of life in the event of a fire.</p>		
Action (Ref)	Agreed Management Action	Responsibility & Deadline	Status
2.1	We will add extra resource into the process to bring all school FRA's within a three year period. This resource will be taken from other activities in a balanced manner. We will maintain our target of three yearly FRA reviews where resources permit.	Corporate Health & Safety Manager by 30/03/2019	Complete

---

¹ Although there are 58 schools in Denbighshire, some have more than one site, giving a total of 65 school sites.

**Follow Up
Results**

The Corporate Health and Safety Manager advised that all schools now have up to date fire risk assessments in place within the last two years. Officers within the team carried out fire risk assessments for schools and other civic sites e.g. leisure centres and libraries.

Since the original review fire risk assessments will now be carried out by the Property Health and Safety team where an officer with the team carrying out the fire risk assessments within their remit. The completed fire risk assessments will be recorded on the Technology Forge system, which will provide prompts of when actions are due to be completed and when the fire risk assessments are due.

Root Cause 3	Some schools are not using the corporate system for recording accidents or incidents which have occurred on school premises.		
Underlying Weakness	<p>Analysis of the corporate system for recording accidents and incidents shows that 20 out of 58 schools (34%) have not recorded any accidents or incidents. Our sample testing confirms that schools are recording accident & incidents locally which complies with legislation as it does not specify how accidents and incidents should be recorded. However, this means that the Corporate Health & Safety team has difficulty monitoring all accidents and incidents that have occurred on school premises to gauge any emerging trends, enable monitoring by the Corporate Health & Safety Committee and ensure that serious accidents and incidents are reported to the HSE under the Reporting of Injuries, Diseases and Dangerous Occurrences Regulations (RIDDOR) 2013.</p> <p>The Corporate Health and Safety team as part of their role has advised the schools but cannot force the schools to record accidents and incidents on the corporate system.</p>		
Action (Ref)	Agreed Management Action	Responsibility & Deadline	Status
3.1	School Support team to include “accident incident reporting” to the self-assessment reporting tool for schools used by Education.	Principal Manager- Modernising Education by 30/03/2019	Complete
Follow Up Results	Question now included on the self-assessment reporting tool for schools to complete. Monitoring of the responses will be carried out through the self-evaluation tool.		
3.2	We will continue to regularly communicate the requirements for accident incident reporting to school responsible persons through training, Health and Safety attended, Education Health and Safety committee and Business & Finance Managers meetings.	Corporate Health & Safety Manager by 30/03/2019	Complete

Follow Up Results	<p>Report provided by Corporate Health and Safety Manager demonstrated that there have been an increase in the reporting of accident and incident reporting by 26%. This indicates that more accidents and incidents have been reported to the Corporate Health and Safety team. The communication of the importance of reporting of accidents and incidents has been carried out through the following steps: –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Follow up discussions with line managers (including head teachers and business and Finance Managers where incidents were highlighted and not reported. 2 schools were included in the sample of incidents not reported. • Discussions in health, safety and wellbeing courses • Newsflashes and quarterly newsletters • Regular monitoring visits and face to face discussions. • The number of accidents and incidents reported in 2018–19 was 338 in comparison with 230 in 2017–18. 		
Risk Issue 4	Not all schools were able to demonstrate that staff have attended the required Health and Safety training courses.		
Underlying Weakness	<p>Analysis of iTrent (HR system) and discussion with a sample of Head teachers identified that not all schools are using iTrent as the recording mechanism for recording training courses, in particular health and safety courses. There was evidence on iTrent that school representatives have attended a range of health and safety courses (53 out of 58 schools); however, records show that some school employees had not attended the relevant courses for their role, for example a Head teacher is required to attend the ‘Managing Safely’ course. The only other mandatory course that all staff should attend is the induction course, which covers Health and Safety.</p> <p>The sample of five schools tested confirmed that they all provide the mandatory induction training course which includes Health and Safety; however, only one school was able to evidence this.</p> <p>The Corporate Health and Safety team advises the schools of the available courses but it is each school’s responsibility to ensure that the relevant staff attend the recommended courses.</p>		
Action (Ref)	Agreed Management Action	Responsibility & Deadline	Status

4.1	School Support team to include “Health & Safety course” to the self-assessment tool ‘School Management Review’. This is monitored by the Education Support team and highlight any schools that have not attended the appropriate training.	Planning & Resources Manager (Education) by 30/3/2019	Complete
Follow Up Results	Questions have now included on the self-assessment reporting tool for schools to complete. Monitoring of the responses will be carried out through the self-evaluation tool.		
4.2	Schools to use the corporate induction template provided by HR and incorporate the Health and Safety checklist template provided by Corporate Health and Safety to devise their own in-house induction for all new staff within their schools. This document will also assist with ensuring that all corporate mandatory training is covered during the induction period.	All School Head teachers by 30/3/2019	In progress - revised follow up date 31/9/19.
First Follow Up – Results	<p>Testing of 7 schools identified that schools have been using the HR template provided to record that new staff have received the induction training including a basic awareness of the health and safety arrangements at schools either through the induction process or as a current member of staff. The results are below: –</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2/7 schools have used the induction template for new staff at the schools and have formally recorded the • 2/7 advised that staff have received training as part of the induction process or through the health and safety awareness training but did not retain a formal record to demonstrate staff have received the relevant training and information relation to health and Safety awareness. • 3/7 did not responded <p>Further promotion is required to ensure that the corporate templates are used as part of the induction process to ensure all staff received the mandatory information on health and safety and records are retained as confirmation of attendance at the health and safety awareness training.</p>		
Second Follow Up – Results	HR have distributed the corporate induction templates to all schools, which covers health and safety awareness as well as the corporate induction checklist that each school can tailor to reflect its own individual setting.		

	<p>HR have carried out the following steps to promote induction training: –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Attended a Business and Finance Managers meeting to promote the training and emphasise the importance of completing the training. • Maintain regular contact with schools verbally and in writing for the promotion of training. Following this, some schools are planning to include Health and Safety training as part of the staff training days. • Emails to head teachers promoting the training available. • Provide training booklets for schools for ease of access to the information • Reduce the number of areas to be included in the eLearning module to ensure only key information is provided allowing staff to complete the modules in a shorter period. <p>As the relevant information has been provided to the schools, the reliance is now on the schools to raise staff awareness. Alongside the rollout of the eLearning modules that all school based staff are required to complete the awareness of corporate training, including health and safety should improve.</p>		
4.3	<p>Internal Audit presented the results of this review at the Heads of Clusters meeting in May 2018 and each Head teacher that was in attendance at the meeting was required to feedback to their school clusters that all staff must attend the relevant Health & Safety training and maintain formal training records.</p>	<p>All School Head teachers by 30/3/2019</p>	<p>Complete – ongoing</p>
Follow Up Results	<p>The training carried out in the schools for health and safety awareness for 2018–19 was 458 members of staff (34 schools), which the Corporate Health and Safety team provided in comparison with 27 schools in receipt of health and safety awareness training in 2017–18. There are 10 schools in total who have received health and safety awareness by from the Corporate Health and Safety team.</p> <p>As part of the testing of the 7 schools we also received confirmation from schools that staff had attended health and safety awareness training, the results are below: –</p> <ul style="list-style-type: none"> • 6/7 have attended health and safety awareness training provided by the Corporate Health and Safety Team between 2017–18 and 2018–19. 		

	<ul style="list-style-type: none"> 1/7 schools has not received health and safety awareness training by the Corporate Health and Safety Team between 2017-18 and 2018-19. <p>The increase in the training at schools has been as a result of the promotion of health and safety awareness courses through monitoring visits carried out by the Corporate Health and Safety team.</p>
--	---

Risk Issue 5	Some schools have not implemented an infection control plan which sets out controls to address associated risks.		
Underlying Weakness	<p>Our sample testing highlighted some schools without an infection control plan in place. The purpose of an infection control plan is to identify various infections and illnesses and the controls required to address the associated risks. This is particularly advisable given the recent outbreaks at a few schools within Denbighshire.</p> <p>The Healthy Schools Co-ordinator is in the process of working with schools to raise awareness of the importance of having infection control plans in place.</p> <p>Note: The Corporate Health & Safety team in co-ordination with the Council's Cleaning Services team and the Healthy Schools Co-ordinator will review the risk of infection at schools in 2018/19.</p>		
Action (Ref)	Agreed Management Action	Responsibility & Deadline	Status
5.1	Create relevant questions relating to infection control plans and cleanliness. The questions will be available for all schools to answer on the self-assessment tool 'School Management Review' in terms of what arrangements are in place. The information will then be analysed and a minimum level of quality assurance will be agreed for relevant officers to carry out spot checks of a sample of schools.	Principal Manager - Modernising Education and Healthy Schools Co-Ordinator by 31/12/2018	Complete - Ongoing
Follow Up Results	Questions have been added to the self-evaluation tool for schools to complete as part of their role. The Healthy Schools Co-Ordinator has analysed the information completed to date and will be contacting the individual schools where there are responses under the 'acceptable' or 'priority for improvement' categories		

The Healthy Schools Co-Ordinator has provided support to schools to manage infection control, where the Healthy Schools Co-Ordinator has been working with the schools in ensuring schools have a good understanding of the purpose of infection control plans. Training has been provided for schools and will be provided on an annual basis to ensure all schools have a continued good understanding of the infection control processes.

The testing of the seven schools identified that 6/7 had infection controls plans in place for their schools. This demonstrates an improvement on the previous testing where only 2/5 schools have an infection control plan in place.

Report Recipients

- Chief Executive Officer
- Corporate Director: Economy and Public Realm
- Corporate Director Communities
- Head of Facilities, Assets & Housing
- Head of Education & Children Services
- Head of Finance / Section 151 Officer
- Corporate Health & Safety Manager
- Programme Manager – Business Change
- Principal Manager – Modernising Education
- Planning & Resources Manager (Education)
- Healthy Schools Co-ordinator
- Scrutiny Co-Ordinator
- Chair – Performance Scrutiny Committee
- Lead Member for Finance, Corporate Plan & Performance
- Lead Member for Finance, Performance & Strategic Assets
- Corporate Governance Committee
- Strategic Planning & Performance Officer

Internal Audit Team

Samantha Davies	Senior Auditor	01824 708086 samantha.davies@denbighshire.gov.uk
--------------------	----------------	---

Key Dates

Follow up review commenced	October 2019
Follow up review completed	November 2019
Reported to Corporate Governance Committee	20 th November 2019

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol
Dyddiad y Cyfarfod	20 Tachwedd 2019
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Bobby Feeley / Phil Gilroy
Awdur yr Adroddiad	Angela Hesford / Katie Newe
Teitl	Adroddiad Blynyddol Unigolyn Cyfrifol am Wasanaethau a Reoleiddir. 01/04/2018 – 31/03/2019

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn yn ymwneud â chynnydd y gwasanaethau a reoleiddir o ran bodloni'r gofynion a'r rhwymedigaethau sydd wedi'u hamlinellu yn Rheoliadau'r Gwasanaethau a Reoleiddir (Darparwyr Gwasanaeth ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2017. Mae'r adroddiad hwn yn ymwneud â'r cyfnod rhwng 1 Ebrill 2018 a 31 Mawrth 2019. At ddibenion yr adroddiad hwn, y gwasanaethau a reoleiddir yw, Cartrefi Gofal Preswyl, Gofal Cartref a Rhannu Bywydau (a elwir hefyd yn Lleoli Oedolion).

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Er mwyn cynghori a rhoi gwybod i aelodau ynghylch cynnydd y gwasanaethau o ran bodloni'r gofynion a'r rhwymedigaethau sydd wedi'u hamlinellu yn Rheoliadau'r Gwasanaethau a Reoleiddir (Darparwyr Gwasanaeth ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2017.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod y pwyllgor yn ystyried cynnwys yr adroddiad a chynnig sylwadau pellach i'w hystyried gan yr Unigolyn Cyfrifol.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1 Dyma'r adroddiad blynyddol cyntaf gan yr Unigolyn Cyfrifol ar y gwasanaethau a reoleiddir. Yr unigolyn cyfrifol ar gyfer Gwasanaethau Oedolion Cyngor Sir Ddinbych yw Katie Newe, Rheolwr Gwasanaeth y Gwasanaethau Cleientiaid. Mae Rheoliadau'r Gwasanaethau a Reoleiddir (Darparwyr Gwasanaeth ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2017 yn amlinellu dyletswyddau penodol mewn perthynas â'r swydd hon. Mae'r rhain yn cynnwys sicrhau bod systemau a phrosesau ar waith ar gyfer monitro, adolygu a gwella ansawdd y gwasanaeth a ddarperir.

- 4.2 Mae'r gwasanaethau a reoleiddir yn rhan o'r Gwasanaethau Cymorth Cymunedol ac yn cynnwys cartrefi gofal preswyl CSDd (Dolwen a Chysgod y Gaer)¹, y Gwasanaeth Lleoli Oedolion (Rhannu Bywydau) a'r gwasanaethau Gofal Cartref (Ailalluogi, Tîm Cefnogi Dros Dro, Tai Gofal Ychwanegol X 3 a Byw yn y Gymuned mewnol x 3).
- 4.3 Eleni, mae llawer o waith wedi'i wneud gyda thrigolion, teuluoedd ac aelodau lleol mewn perthynas â chau cartref preswyl Awelon, a arweiniodd at ddadgofrestru'r cartref ag Arolygiaeth Gofal Cymru ar 31 Mai 2019. Darparwyd cefnogaeth i bob un o'r preswylwyr i ddod o hyd i lety amgen a symudwyd staff i safleoedd preswyl eraill.
- 4.4 Yn ystod y flwyddyn, mae'r unigolyn cyfrifol (UC) wedi ymgymryd â 28 o ymweliadau Rheoliad 73 unigol â'r gwasanaethau gwahanol, a rhwng yr ymweliadau hyn, mae'r UC hefyd yn ymgymryd ag ymweliadau galw heibio di-rybudd yn rheolaidd. Yn ogystal â hynny, cafwyd pedwar ymweliad gan Arolygiaeth Gofal Cymru, roedd y rhain yn cynnwys y gwasanaethau Byw yn y Gymuned, Rhannu Bywydau, Ailalluogi a Chartref Gofal Preswyl Awelon. Derbyniodd bob un o'r lleoliadau adborth arbennig a ni chafwyd unrhyw rybuddion diffyg cydymffurfio.
- 4.5 Fe wnaeth Arolygiaeth Gofal Cymru sawl argymhelliad sydd wedi arwain at gyflwyno system sy'n galluogi dinasyddion a staff i gynnig adborth. Mae cynllun gweithredu ynghlwm ag Adroddiad Monitro'r UC (Rheoliad 73) o ganlyniad i argymhelliad a wnaed gan Arolygiaeth Gofal Cymru.

Canfyddiadau Ymweliadau'r UC (ymweliadau Rheoliad 73)

- 4.6 Mae staff yn gweithio'n galed mewn modd sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn ac yn hyrwyddo annibyniaeth a gwytnwch ar draws y gwasanaethau. Mae gweithio mewn tîm a morâl wedi bod yn broblem ar adegau o fewn adrannau'r gwasanaethau cofrestredig. Mae'n ddealladwy bod y ddau gartref sy'n wynebu newid sylweddol wedi cael eu heffeithio fel hyn ac fel gwasanaeth, rydym yn parhau i gynnig cymorth mewn ystod o ffyrdd megis drwy sesiynau un i un, cyfarfodydd tîm, cefnogaeth rheoli a chysylltiad rheolaidd â'r Rheolwr Tîm a'r UC. Mae gweithgareddau meithrin tîm hefyd wedi'u trefnu ar gyfer 2019/20 ac mae digwyddiadau ymgysylltu â'r pennaeth gwasanaeth hefyd yn cael eu hyrwyddo'n helaeth. Roedd cyfle i siarad â staff asiantaeth yn ystod ymweliadau'r UC. Roeddent o'r farn bod ein gwasanaeth, ar y cyfan, yn darparu gofal o ansawdd uchel, ond mae lle i wella'r gefnogaeth a ddarperir i staff asiantaeth sy'n cyflenwi shifftiau. Mae hyn wedi arwain at gyflwyno rhestr wirio ar gyfer gweithwyr asiantaeth i sicrhau bod disgwyliadau rolau yn cael eu cyfathrebu'n effeithiol.
- 4.7 Cesglir adborth gan ddinasyddion drwy ddefnyddio holiaduron, sgysiau wyneb yn wyneb ac yn ystod ymweliadau'r CU. Yn ogystal â hynny, mae blychau ar gyfer cwynion a chanmoliaeth wedi'u cyflwyno ym mhob lleoliad cofrestredig. Derbyniwyd canmoliaeth ysgrifenedig am y gofal a ddarperir ar draws y lleoliadau.
- 4.8 Mae'r CU yn cyfarfod â phobl sy'n defnyddio'r gwasanaeth a gofalwyr lleoliadau oedolion, fel rhan o'u hymweliad. Mae sut i gadw dinasyddion a theuluoedd

---

¹ Ar ddechrau'r cyfnod hwn, roedd y rhain hefyd yn cynnwys Awelon, fodd bynnag, mae'r cartref bellach wedi cau ac wedi dadgofrestru ag Arolygiaeth Gofal Cymru ar 31/05/2019.

ynghlwm ag ymweliadau'r CU yn faes i'w ddatblygu yn y dyfodol; er eu bod yn derbyn gwahoddiadau cyn bob ymweliad, mae eu hymgysylltiad wedi gostwng yn sylweddol yn ystod y flwyddyn.

- 4.9 Darperir canllaw defnyddwyr gwasanaeth i ddinasyddion sy'n derbyn gwasanaeth er mwyn darparu cyngor iddynt ynghylch beth i'w ddisgwyl o'r gwasanaeth, rhoir copi o ddogfen 'eich llais' y Gwasanaethau Cymorth Cymunedol iddynt yn ogystal.
- 4.10 Mae cyflwyno Rhestrau Gwirio Rheolwyr ym mhob lleoliad yn sicrhau bod y gwasanaethau yn bodloni gofynion deddfwriaethau presennol. Mae angen gwneud datblygiadau pellach mewn perthynas â safoni gwaith papur a phrosesau ar draws y gwasanaethau a sicrhau y caiff cofnodion monitro eu cynnal yn gyson. Ar ôl cyflwyno'r prosesau newydd, disgwylir y bydd adolygiadau Sicrhau Ansawdd yn cynnig cefnogaeth bellach i'r gwaith hwn (Rheoliad 80).
- 4.11 Mae Datganiad o Ddiben ar gyfer bob gwasanaeth ac mae'r rhain ar gael i ddinasyddion a staff.
- 4.12 Yn ystod ymweliadau'r UC, cynhelir gwiriadau ac arolygiadau amrywiol, mae'r rhain yn cynnwys: cyflwr yr eiddo, gwaith addurno a glanweithdra, ynghyd â gwiriadau iechyd a diogelwch. Ymdrinnir ag unrhyw feysydd i'w gwella yn y cynllun gweithredu.
- 4.13 Mae rheolwyr yn ymgymryd ag arolygiadau 'cerdded o gwmpas' dyddiol ac mae staff wedi cymryd rhan yn natblygiad yr asesiadau risg. Mae Iechyd a Diogelwch wedi'i gynnwys ar raglen bob cyfarfod tîm ac mae hefyd yn cael ei drafod mewn cyfarfodydd un i un unigol. Mae bob rheolwr wedi mynychu hyfforddiant rheoli diogelwch corfforaethol.
- 4.14 Mae'r gwasanaeth arlwy a ddarperir gan ein cartrefi preswyl o ansawdd uchel, ac mae'r ceginau yn Nolwen a Chysgod y Gaer wedi derbyn sgôr hylendid bwyd o 5. Mae'r cynlluniau Gofal Ychwanegol yn cynnwys cyfleusterau dull bwytai o safon uchel. Mae dewis o fwydlenni sy'n darparu ar gyfer anghenion a dewisiadau unigol ar gael i breswylwyr ym mhob lleoliad.
- 4.15 O fewn Byw yn y Gymuned a Rhannu Bywydau, mae staff a deiliaid tai yn cefnogi unigolion i wneud dewisiadau mewn perthynas â bwydlenni a chynllunio a pharatoi prydau, yn unol ag anghenion a gallu'r dinasyddion unigol.
- 4.16 Mae dinasyddion yn ymgysylltu ag ystod o gyrff allanol, gan gynnwys: trinwyr gwallt, ciropodyddion, ymweliadau ysgolion, gwasanaethau crefyddol a chŵn therapi. Trefnir ymweliadau â chanolfannau garddio a'r theatr, ynghyd â nosweithiau cwis ac ymweliadau gan ddiddanwyr yn ogystal. Derbyniodd Dolwen a Chysgod y Gaer gyllid Comic Relief eleni, sydd wedi talu am weithgareddau cerddoriaeth a dawns. Mae Siediau Dynion, y clwb Buzz a'r Grŵp Aur hefyd yn boblogaidd ymysg dinasyddion Byw yn y Gymuned.
- 4.17 Cydnabyddir bod gwerth sylweddol i wasanaethau a ddarperir yn Gymraeg, amlygwyd hyn gan ddinasyddion a'u teuluoedd, yn arbennig y pwysigrwydd o gynnig gwasanaeth dwyieithog i ddinasyddion â dementia. Mae'r 'cynnig gweithredol' ar gael i bob dinesydd sy'n derbyn gwasanaethau.
- 4.18 Ar y cyfan, roedd yr adborth gan ddinasyddion a'u teuluoedd, ar draws bob un o'r lleoliadau a ymwelwyd â hwy, yn mynegi bod safon y gofal a ddarperir a'r

dewisiadau o ran ffordd o fyw a gaiff eu cynnig yn rhagorol, a phe bai unrhyw broblem yn codi, byddent yn trafod y rhain â'r staff gofal neu'r rheolwyr unigol.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Amherthnasol - nid oes angen gwneud penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol yn codi'n uniongyrchol o'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

Nid oes angen Asesiad o Effaith ar gyfer yr adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda Chraffu ac eraill?

Amherthnasol

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Nid oes angen datganiad gan y Prif Swyddog Cyllid ar gyfer yr adroddiad hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Nid oes unrhyw risgiau yn codi'n uniongyrchol o'r adroddiad hwn.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae pwerau'r Pwyllgor Craffu mewn perthynas â'r mater hwn wedi'u pennu yn Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000 ac Adran 7.4.2(b) o Gyfansoddiad y Cyngor.

Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio

22 Ionawr 2020		Eitemau Sefydlog	
	1	Materion a Gyfeiriwyd gan y Pwyllgorau Craffu (os oes rhai)	Cydlynnydd Craffu - Rhian Evans
	2	Adroddiadau Rheoleiddio Allanol Diweddar a Dderbyniwyd (os oes rhai)	Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio - Alan Smith, Nicola Kneale
	3	Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol	Gwasanaethau Democrataidd
		Adroddiadau	
	4	Diweddariad Cynnydd Archwilio Mewnol	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove
	5	Archwiliad Mewnol o Denantiaeth Tai	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove
	6	Archwiliad Mewnol o Safonau Diogelwch Data'r Diwydiant Cerdyn Talu	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove
Tudalen 109	7	Adroddiad Cwynion Blynyddol a Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd - Gary Williams
	8	Adroddiad Blynyddol ar Rannu Pryderon	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd - Gary Williams
	9	Cyllid Mewn Ysgolion	Pennaeth Cyllid
	10	Diogelu Costau Mewn Perthynas a Phrosiectau Mawr, Contractau a Chaffael	Pennaeth Cyllid
	11	Adroddiad CPU	Rheolwr Gweithrediadau Cyfreithiol a Chaffael – Helen Makin
18 Mawrth 2020		Eitemau Sefydlog	
	1	Materion a Gyfeiriwyd gan y Pwyllgorau Craffu (os oes rhai)	Cydlynnydd Craffu - Rhian Evans
	2	Adroddiadau Rheoleiddio Allanol Diweddar a Dderbyniwyd (os oes rhai)	Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio - Alan Smith, Nicola Kneale
	3	Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol	Gwasanaethau Democrataidd
		Adroddiadau	
	4	Ardystio Grantiau a Datganiadau 2017/18	Pennaeth Cyllid
	5	Proses y Gyllideb	Pennaeth Cyllid

Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio

	6	Strategaeth a Siarter Archwilio Mewnol	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove
	7	Adroddiad Dilynol Archwilio Adran 106	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove
	8	Adroddiad Dilynol Archwilio Cyllidebau a Thaliadau Uniongyrchol	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove
	9	Strategaeth Reoli'r Trysorlys	Pennaeth Cyllid
29 Ebrill 2020		Eitemau Sefydlog	
	1	Materion a Gyfeiriwyd gan y Pwyllgorau Craffu (os oes rhai)	Cydlynnydd Craffu - Rhian Evans
	2	Adroddiadau Rheoleiddio Allanol Diweddar a Dderbyniwyd (os oes rhai)	Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio - Alan Smith, Nicola Kneale
Tudalen 110	3	Y diweddaraf am Archwilio Mewnol (diweddariad CIPFA)	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove
	4	Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol	Gwasanaethau Democrataidd
		Adroddiadau	
	5	Cynllun Archwilio Blynyddol SAC	Pennaeth Cyllid / SAC
	6	Datganiad Llywodraethu Blynyddol	Pennaeth Gwella a Moderneiddio Busnes / Prif Archwilydd Mewnol
	7	Diweddariad Rheoli Risg Corfforaethol	Rheolwr Cynllunio Strategol - Nicola Kneale
3 Mehefin 2020		Eitemau Sefydlog	
	1	Materion a Gyfeiriwyd gan y Pwyllgorau Craffu (os oes rhai)	Cydlynnydd Craffu - Rhian Evans
	2	Adroddiadau Rheoleiddio Allanol Diweddar a Dderbyniwyd (os oes rhai)	Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio - Alan Smith, Nicola Kneale
	3	Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol	Gwasanaethau Democrataidd
		Adroddiadau	
	4	Adroddiad Ripa (Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000) Blynyddol	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd / Gary Williams
	5	Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove

Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio

	6	Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd - Gary Williams
8 Gorffennaf 2020		Eitemau Sefydlog	
	1	Materion a Gyfeiriwyd gan y Pwyllgorau Craffu (os oes rhai)	Cydlynnydd Craffu - Rhian Evans
	2	Adroddiadau Rheoleiddio Allanol Diweddar a Dderbyniwyd (os oes rhai)	Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio - Alan Smith, Nicola Kneale
	3	Y diweddaraf am Archwilio Mewnol (diweddariad CIPFA)	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove
	4	Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol	Gwasanaethau Democrataidd
		Adroddiadau	
	5	Adroddiad Gwelliant Blynyddol SAC	SAC
Tudalen 11	6	Datganiad Cyfrifon Drafft	Pennaeth Cyllid
	7	Adroddiad Rheoli'r Trysorlys	Pennaeth Cyllid
	8	Adroddiad Blynyddol ar y Cyfansoddiad	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd - Gary Williams
9 Medi 2020		Eitemau Sefydlog	
	1	Materion a Gyfeiriwyd gan y Pwyllgorau Craffu (os oes rhai)	Cydlynnydd Craffu - Rhian Evans
	2	Adroddiadau Rheoleiddio Allanol Diweddar a Dderbyniwyd (os oes rhai)	Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio - Alan Smith, Nicola Kneale
	3	Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol	Gwasanaethau Democrataidd
		Adroddiadau	
	4	Rheoli Risg - Archwaeth Risg	Swyddog Cynllunio Strategol a Pherfformiad – Emma Horan
	5	Adroddiad Archwiliad o'r Datganiad Ariannol	Pennaeth Cyllid / SAC
	6	Cymeradwyo'r Datganiad o Gyfrifon	Pennaeth Cyllid
	7	Adroddiad Iechyd a Diogelwch Blynyddol	Rheolwr Iechyd a Diogelwch Corfforaethol
	8	Adroddiad Blynyddol SIRO	Pennaeth Gwella a Moderneiddio Busnes

Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio

18 Tachwedd 2020		Eitemau Sefydlog	
	1	Materion a Gyfeiriwyd gan y Pwyllgorau Craffu (os oes rhai)	Cydlynnydd Craffu - Rhian Evans
	2	Adroddiadau Rheoleiddio Allanol Diweddar a Dderbyniwyd (os oes rhai)	Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio - Alan Smith, Nicola Kneale
	3	Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol	Gwasanaethau Democrataidd
		Adroddiadau	
	4	Adroddiad Diweddariad Archwilio Mewnol	Prif Archwilydd Mewnol – Lisa Lovegrove
Tudalen 112	5	Diweddariad Cyllideb	Pennaeth Cyllid
	6	Adroddiad Blynyddol ar Rannu Pryderon	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd - Gary Williams
	7	Adroddiad Blynyddol RIPA	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd - Gary Williams
	8	Adroddiad Cwynion Blynyddol a Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd - Gary Williams